

ЛЫШЪХЪЭМ ИОФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Пшъэрылъ шъхьалэхэр кыгъэнэфэгъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхаклу-щынэ Аслъан УФ-м и Федеральнэ Зэлуклэ Федерациемклэ и Совет хэтэу Вячеслав Шверикас тыгъуасэ Іофшлэгъу зэлуклэгъу дырилагъ. Адыгеим узхэр зыщагъэунэфышт гупчэ щыгъэпсыгъэным, зеклоном хэхьоньгъэхэр ышлынхэм, республикэм ипроект шъхьалэхэр щыленыгъэм щыпхырыщыгъэнхэм, нэмыкхэми япхыгъэ Іофыгъохэм атегуцылагъэх.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

АР-м и Лышъхъэ пэублэ псалъэ кышшызэ Адыгеим ышлэклэ Федерациемклэ Советым хэт сенаторэу В.Шверикас Іофшлэн, ипшгъэрылхэр зэригъэцаклэхэрэм зэригъэразэрэр рилуагъ. Нэужым джырэ уахътэм анахъэу ащ ыналэ зытыригъэтын фэе лъэныкхэхэм къащыуцугъ.

— Республикэм щыпсэурэ цыфхэмклэ социальнэ мэхъанэшхо зилэ диагностическэ гупчэр тшын фае. Джырэ уахътэм ехъулэу проектым иэкспертизэ дгъэхъазырыгъэ. Джащ фэдэу экономикэм хэхьоньгъэхэр ышлынхэмклэ бэклэ тызыщыгугъырэ зеклоныри тинэплъэгъу идгъэклырэн, — кылуагъ Тхаклушынэ Аслъан.

Вячеслав Шверикас кызырилуагъэмклэ, хы Шуцлэм еклушт гъогум ишлын фэгъэхыгъэ проект зэфшъхьафэу къагъэхъазырыгъэхэм защытегушылэгъэхэ зэхъыгъэ бэмышлэу щылагъ. Ахэм ащыщэу республикэм Іоцлырыккырэ гъогуу Мыекъуапэ — Тыгъэмыпс зыфилорэр анахъхъопсагъоу зэрэщытыр кылуагъ федеральнэ гъогу агентствэм ипашэу Роман Старовойтым. Пэшорыгъэшхэу зэрагъэнэфэгъэмклэ, федеральнэ агентствэм ипашэ жьоныгъуаклэм и 20-м адэжъ Адыгеим къэклошт ыкІи мы Іофыгъом нахъ игъэкІотыгъэу джыри тегушылэштых.

Республикэм хэхьоньгъэхэр езыгъэшышт, шлуагъэ къэзытышт программэхэр, проектхэр гъэцэкІэгъэнхэр пшъэрылъ шъхьалэу зэрэщытыр, ащкІэ къатэфэрэр зэкІэ зэшлуахыным аналэ зэрэтырагъэтыштыр АР-м и Лышъхъэ кІэухым кылуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

ИшІогъэшхо къэкІонэу щэгугъых

Комплексым ипашэу Насыф Аскэрбий кызырилуагъэмклэ, спорт псэуальтэм ишлын 2011-рэ илъэсым рагъажьы, илъэситІум кыкІоцІ шпхьакІэу шылэхэм адиштэу ар агъэпсыгъ. ЗэкІэмклі сомэ миллиони 150-рэ пэлухъагъ. Ар федеральнэ ыкІи республикэ бюджетхэм къатІупшыгъ. Ащ нэмыкІэу спорт Іэмэ-псымэхэм ящэфын сомэ миллион 20 пэлуагъэхъагъ.

— Комплексым бассейниІу хэт, зыр кІэлэцЫкІухэм, адрэр нахъыжхэм апаех, — еІо Аскэрбий. — КІэлэцЫкІухэм афыхъыгъэм сантиметр 60, инхэм яем метриІу якуугъ ыкІи узыфэе зэнэукобкхэр щегъэкІокІынхэ плъэкІынэу шапхъэхэм адиштэу гъэпсыгъэ. Джащ фэдэу есыгъэм уахътэу ыгъэкІодыгъэр къэзыгъэлъэгъорэ таблор, комментаторым пае радиоузелыр, нэмыкІхэри ахэтых, аужы-

рэ шапхъэхэм адештэх. Зэнэ-къокбъум еплъы зышІоигъохэм атегъэпсыхъэгъэ чыплі 120-рэ комплексым кыдыхэлъытагъ. ЗыщатІэкІырэ чыплэ пэпчэ псыр зызшыпагъэчъыжырэ кабини 10 хэт. Аужырэ шапхъэхэм адиштэу бассейнхэр зтегъэпсыхъагъэх. Сыхъати плІ тешІэ къэспсым изытет специализи-стхэм ауплгъэклэ, ащ нэмыкІэу автоматикэ шЫкІэм тетэу, хэс

пчъагъэм елътыгъэу, ежъежъырэу зекъэбзыжъы.

Псэуальтэр ашІы зэхъум зипсауныгъэ зэщыкбогъэ цыфхэм

Урысые Федерацием ипрограммэу «Физическэ культурэмрэ спортымрэ хэхьоньгъэхэр ягъэшлэгъэныр» зыфилорэм кыдыхэлъытагъэу цыфхэм япсауныгъэ зыщагъэпытэн алъэкІышт комплексэу бассейнхэр зыхэтхэр бэмышлэу мэфэкІ шЫкІэм тетэу кызылэуахыгъ. Ащ фэгъэхъыгъэ зэхъхэм хэлэжъагъэх АР-м и Лышъхъэу Тхаклушынэ Аслъанрэ УФ-м спортымклэ иминистрэу Виталий Муткорэ.

сейнхэр зыгъэфедэ зышІоигъо пстэуми медицинэ справкэхэр яІэнхэ зэрэфаер. Зызыгъэпсэфы, зипсауныгъэ зыгъэпытэ зышІоигъо пстэури мы комплексым къэкІолІэнхэ алъэкІышт. Ащ ыпкІэу цыфхэм атыштыр зтефыгъэ: сэкъатныгъэ зилэхэм ыкІи пенсионерхэм фэгъэкІотэныгъэхэр яІэштых, зы сыхъатым телъытагъэу кІэлэцЫкІухэм сомэ 150-рэ, нахъыжхэм сомэ 250-рэ атышт. Шъхъадж уахътэу зыщыфаем зыхарагъэтхэн ылъэкІышт. КІэлэцЫкІу купхэр зауғоихэкІэ, зыгъэсэштхэр ыкІи врачхэр алъыплъэхъэ Іоф адашІэшт.

(ИкІлэх я 2-рэ н. ит).

ИшIогъэшхо

къэкIонэу щэгугъых

(*Анэрэ н. къыщечжэ*).

Ныбжэ зиIэхэри джащ фэдэ къабз.

Бассейнхэм анэмыкIэу квадратнэ метрэ 300 хьурэ тренажернэ залыри комплексым хэт. Ащ спорт Iэмэ-псымэ зэфэшхьафхэр ыкIи теннис зыщешIэхэрэ столыр ачIэт. Ащ нэмыкIэу «сухое плавание» зыфиIорэ залитIу яI. Ахэр зытегъэпсыхьагъэхэр кIэлэцIыкIухэр е нахьыжхэр архэми, джыри псым хэмыхьэхэзэ апкъышIол зэхигъэплъыхьаным пае тренерым Iоф адишIэныр, узэресын фэе шIыкIэхэр аригъэлъэгъунхэр ары. Ащ ишIуагъэкIэ псым хэмыхьэхэзэ пэшIорыгъэшхэу есыкIэ зэрагъашIэ.

Джащ фэдэу «фитнес»,

«аэробика» «йога» зыфалохэрэмкIи купхэр къызэIуахынхэу щытых, ахэр языгъэшIыштхэри яIэх. Ащ нэмыкIэу комплексым «фитобар» хэт. Ащ щай ыкIи псы Iэзэгъухэр щачэщтых.

Комплексым зэкIэмкIи нэбгырэ 30 щэлажэ. Пчэдыжым сыхьатыр 7-м IофшIэныр рагъажэ ыкIи пчыхьэм сыхьатыр 10-м нэс мафэ къэс, зыгъэпсэфыгъо ямыIэу, Iоф ашIэ.

КъыткIэхьухьэрэ лIэужхэм зызщагъэсэн ыкIи япсауныгъэ зыщапсыхьан альтэжIышт комплексым тикъэлэ шхьаIэ къегъэкIэракIэ. НыбжыкIэхэр физическэ культурэм ыкIи спортым апыщэгъэнхэм, наркотикым, аркъым, тугыным дамыхьыхынхэм афэшI мы спорт псэуалгъэм ишIогъэшхо къызэрэкIошттым щэч хэлъп.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан тырихыгъэх.

ЗэлукIэ яIагъ

Муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Кошхьэблэ районым» иадминистрации 2013-рэ илгъэсым мэлъыгъэгъум и 12-м щыкIогъэ зэлукIэр псэушхьэхэмрэ псы байныгъэхэмрэ ягъэфедэнкIэ хэбзэуагъоныгъэхэу ашIыхэрэм фэгъэхыгъагъ. Мы лгъэныкъомкIэ Iофзу ашIэрэм зэхэсыгъом щытегушчыIагъэх.

Зэхэсыгъом иIофшIэн хэлэжыагъэх муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Кошхьэблэ районым» иадминистрации ипашхэу Хьамырзэ Заур, Кошхьэблэ районым ипрокурорэу Евгений Зиновчик, псауныгъэм икъэухъумэнкIэ федеральнэ бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм къэбзэныгъэмрэ эпидемиологиерэкIэ и Гупчэ» и Кошхьэблэ къутамэ ипашхэу Бжэц Жаннэ, пчэжыеешэнымкIэ Азовэ-хы ШIуцIэ чIыплэ гъэларышIапIэм псы байныгъэхэм якъэухъумэнкIэ и Пшызэ-Адыгэ къутамэ икъэ-

ралыгъо инспекторэу Сергей Симаевыр, Адыгэ Республикэм псэушхьэхэмрэ псы байныгъэхэмрэ якъэухъумэнкIэ ыкIи ягъэфедэнкIэ и ГъэларышIапIэ испециалист шхьаIэу, экспертэу Оркъыжъэкъо Налбий, Урысыем хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ имуниципальнэ къутамэу «Кошехабльский» зыфиIорэм полициемкIэ ипашхэу Артур Григорян, участкэ уполномоченнэ полициехэм япашхэу ипшгъэрылхэр зыгъэцакIэу ОелI Тимур, Адыгэ Республикэм псэушхьэхэмрэ псы байныгъэхэмрэ якъэухъумэнкIэ ыкIи ягъэфедэнкIэ и ГъэларышIапIэ испециалист шхьаIэу, экспертэу Аслан Стрикачевыр, районым ит къоджэ псэупIэхэм япашхэр, Кошхьэблэ районым шыпсэухэрэм ащышхэр.

ЗэлукIэгъум хэлэжыагъэхэр Оркъыжъэкъо Налбий, Сергей Симаевым, Артур Григорян, Евгений Зиновчик ыкIи нэ-

мыкIэу къырагъэблэгъагъэхэм къалотагъэхэм ядэлугъэх.

Районым ипрокурор зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, тыкъэзыуцухьэрэ дунаимрэ псы байныгъэхэмрэ якъэухъумэн фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэхэр зэрагъэцакIэрэм лгъыплгъэныр Кошхьэблэ районым ипрокуратурэ анахьэу ыналэ зытыригъэтырэ Iофыгъохэм ащыщ. Псы байныгъэхэр тыкъэзыуцухьэрэ дунаим изы Iахьышхоу щытых. Хьызмэт ыкIи нэмыкI IофшIэнхэм апае ахэр цIыфым къызфегъэфедэх. ЦIыфхэм гъомылапхьэхэр аIэклэгъэхьэгъэнымкIэ пчэжыеихэм яхъун фэгъэзэгъэ хьызмэтхэм мэхъанэшхо яI.

ЗэлукIэгъум икIэуххэмкIэ унэшхо гъэнэфагъэхэр аштагъэх. Псэушхьэхэмрэ псы байныгъэхэмрэ ягъэфедэн епхыгъэ хэбзэуагъоныгъэхэмрэ бзэджэшIагъэхэмрэ нахь макIэу ашIынхэм атегъэпсыхьэгъэ Iофтхьабзэхэу зэрахьаштхэр агъэнэфагъэх.

**Адыгэ Республикэм
ипрокуратурэ
ипресс-къулыкъу**

Адэмые кIал, цIыфышIу

Чылэ пэпчэ цIыфышIур къебэкIы. Ахэм къуаджэр къагъэкIэракIэ, щыIэныгъэр къагъэбаи. ТиIэх тэри адэмыехэм тызэрыгушхорэ кIэлэ Iуш, кIэлэ дэгъу шысэтэхыплэхэр. Ахэм ащышI Шгъэотык Аслъан.

Аслъан селоу Красногвардейскэм дэт чырбыщгъэжэ заводым ипаш. ТапэкIэ ятэжыгъэпси ыгъэфедэщтыгъэ заводыр джы ежэ егъэларышIэ, IофшIэкIэ шэпхэ дэгъухэр къыщегъэлыгъох. Мы лгъяаплэр тирайон ис цIыфхэм IофшIэн зыщагъотэу щыт. Чырбыщэу мыщ къыщашIырэр районым, Адыгеим ямызакъоу, Къыблэ шIолъырым — Шгъачэ, Новороссийскэ псэуалгъэу щашIыхэрэм ащэзэ шагъэфедэ. Аслъан теубытэгъэ ин зыхэлъ паш, пшгъэрылгъэу цугъэхэр сыдигъуи тэрэзэу зэшIохыгъэхэ зэрэхьуштым ыналэ тет.

Аслъан адыгэ унэгъо гупсэф зэрэщапIугъэр мыгъуащэу, ренэу икъуаджэкIэ, цIыфхэмкIэ, янэкIэ ыкIи игупсэхэмкIэ гукIэгъушхо зыхэлъ.

ЗыщищыкIагъэм, ичылэ дахэ релошхэ, кIэлэцIыкIу Iыгъыплэм, еджапIэм ыкIи цIыф къызэрыкIохэм ишIуагъэ арегъэз-

кIы, мылькукIэ IэпыIэгъу афэхьу. ИI гупыкI, иI нэхъой. ЯнэкIэ хьупхэ дэд, иунагъокIи чан. Шгъэотыкъо Аслъанрэ ишхьэгъусэу Марыетрэ пшгъэшIиц зэдапIугъ, пхьорэлъф шгъэожьыитIу ашыгушIукIхэу яI. Япшгъэшгъэжые нахьыкIэ къоджэ еджапIэм ия 7-рэ класс щеджэ.

Мэлылфэгъу мазэм и 24-м Аслъан ыныбжэ илгъэс 50 мэхъу. ЗэкIэ зэрэчылэу тыфэлъаIо псауныгъэ пытэ иIэу, илгъэкI инэу, игулыгъэ чанэу, дахэу ыIорэм, ышIэрэм шIукIэ къыфагъэзэжъэу, лгъэпсэ пытэ бэгъашIэу, тхьэжъэу илгъэси 150-рэ ыгъэшIэнэу! Сихьохъуи мы гушыIэхэм къакIэсэгъэгъу:

*Бээр гъэпсыгъэу,
Псэр фэбагъэу,
Шхьхэр мыузэу,
Гур тIупыгъэу,
Лгъагъор занкIэу,
Лгъагъор кIэкIэу,
Гугъэ тамэм
УигъэкIуатэу,
Хьярыбэ, мэфэкIыбэ
Тхьэм къыуепэс,
Гъэмин гъашиIэ къыует!*

**ХЪУТ Сар.
КIэлэгъэгджэ IофшIэным
иветеран.**

Программэхэр агъэцэкIэжыыхэзэ...

Унэ-коммунальнэ хьызмэтым щыкIорэ зэхьокIыныгъэхэм IэпыIэгъу афэхьугъэным тельытэгъэ Фондыр Урысые Федерацием зыщызэхэщагъэм къыщыублагъэу а къэралыгъо корпорацием къафитIупщырэ мылькум ишIуагъэкIэ республикэм иунэ фонд щыщ фэтэрыбэу зэхэт унэ бэклае игъэкIотыгъэу зэтырагъэпсыхьажыгъ. Ау къэралыгъо программэм хэмыфагъэхэу ыкIи зипалгъэ къэсыгъэ унэхэу къэнагъэхэр джыри макIап. ГушыIэм пае, сызыщыпсэурэ унэр 1975-рэ илгъэсым атыгъ. Шапхьэхэм зэрагъэнафэрэмкIэ, бэшIагъэ ар куоу гъэцэкIэжыыгъэным, гъучIым хэшIыкIыгъэ пкъыгъохэу хэлгхэр, унашхьхэр, нэмыкIыбэр зэблэхьугъэным япIалгъэ къызысыгъэр. Ау шыпсэухэрэм зэдэштэныгъэ зэрахэмылгъым ыпккэ къыкIэу, тапэрэ илгъэсхэм унэр программэм хагъэуцон алгъэкIыгъэп. Джащ фэдэу зышхьыгъэ унэхэм ачIэсхэр лгъэшэу зэрэхэу-къуагъэхэр нафэ къышIыгъэ федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу аштагъэм. ЫпэкIэ унэхэм ачIэсхэм игъэкIотыгъэ гъэцэкIэжыыным яахьщэу халхьащтыр процентитфым шIомыкIыштыгъэмэ, джы процент пшIыкIутфым нэсыгъ. Ащи изакъоп, тызыхэт илгъэсыр имыкIызэ Федерацием исубъект пстэуми унэхэр игъэкIотыгъэу гъэкIэжыгъэнхэм тегъэпсыкIыгъэ

фондхэр ащызэхашхэнхэ фаеу хэбзэгъэуцугъэм егъэнафэ. Арышгъ, игъом акъылыгъэ къызыхэмыфагъэхэм яунэхэр загъэкIэжыыштхэр джы къэшIэгъуае.

Унэ-коммунальнэ хьызмэтым щыкIорэ зэхьокIыныгъэхэм IэпыIэгъу афэхьугъэнымкIэ Фондым къыкIыгъэ сомэ миллиони 133,7-рэ аужырэ илгъэситIум Адыгеим къылыгъэлэгъыгъ. Гупчэм къыкIыгъэ мылькур гъэфедэгъэным фэшI чIыплэ бюджетхэри мылькы IахькIэ хэлэжхэнхэ фаеу хэбзэгъэуцугъэм зэригъэнафэрэм тетэу, а мылькур аIэ къырагъэхьаным фэшI чIыплэ бюджетхэм ямылхьоу сомэ миллион 45,3-рэ халхьан фаеу щыт. Мы лгъэхьаным ехьулэу сомэ миллиони 117-рэ аIэ къырагъэхьагъ. Ащ щыщэу миллион 87-р зыцIэ къетIогъэ къэралыгъо корпорацием имылькы, миллион 30,3-р чIыплэ бюджетхэм къахэкIыгъ. А мылькумкIэ жыы хьугъэ унэхэу узыщыпсэун умылгъэкIыштыхэм ачIэсыгъэхэ унэгъо 93-м нэмыкI унэхэр аратыгъэх.

— Зэхэным нэсыгъэ унэхэм ачIэсхэм нэмыкI псэупIэхэр ягъэгъотыгъэнхэм ыльэныкъокIэ тиреспубликэ тапэкIи Фондым Iоф дишIэшт, Адыгеим къыфатIупщынэу сомэ миллиони 136-рэ агъэнэфагъ. Ащ щыщэу мы илгъэсым сомэ миллион 55,2-рэ къытIэклагъэ-

хьащт, — къытиIуагъ Адыгэ Республикэм псэолгъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, унэ-коммунальнэ ыкIи гъогу хьызмэтхэмкIэ и Министерствэ унэ-коммунальнэ хьызмэтнымкIэ и ГъэларышIапIэ ипашхэу Ныбз Руслан.

Жыы хьугъэхэу ыкIи узычIэсын умылгъэкIыжыыштхэу унэ фондэм хэтхэр нахь макIэ шIыгъэнхэм фэшI Адыгэ Республикэм программитIу щагъэцакIэ. Зыр 2011 — 2012-рэ илгъэсхэм, ятIонэрэр 2012 — 2013-рэ илгъэсхэм ателгъытагъэх.

Мы лгъэхьаным ахэм ахэлажэх республикэм ирайониц: Кошхьэблэ, Мыекъопэ, Тэхьутэмыкъое районхэр ыкIи къэлэ гъэпсыкIэ зилэ поселкэу Инэмыр. Жыы хьугъэхэ ыкIи зэхэтэкъоным нэсыгъэхэ унэхэм ачIэсхэм унэ амалэу яIэхэр гъэтэрэзыгъэнхэм тельытэгъэ программэхэм квадратнэ метрэ мини 9,3-рэ хьурэ унэ 31-рэ ахагъэуцуагъ. Ау Iофыр ащ цIыухыгъэп. Узыщыпсэун умылгъэкIыжыышт унэхэм цIыфхэр къачIэщыжыгъэнхэм фэшI илгъэсиц пIалгъэ зилэ адреснэ программэ Адыгеим шагъэхьазыры. Ащ зэригъэнафэрэмкIэ, 2016-рэ илгъэсым ехьулэу аварийнэу алгытэгъэ унэхэм ащыпсэухэрэм нэмыкI унэхэр аратыштых. ЗэкIэмкIи Адыгеим ащ фэдэ унэхэу щагъэунафэгъэхэр 70-рэ мэхъу.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Дунэе шIушIэ программэ щыI. Ащ хэгъэгуишгъэм ехьу хэлажэ. Зигъот макIэхэм, къыныгъо къызыфыкъокIыгъэхэм, сымаджэхэм, нэмыкIэу IэпыIэгъу зыщыкIагъэхэм яшIуагъэ арегъэкIы. Ащ хэлэжхэрэ цIыф пэпчэ ишIушIэ Iахь фэдэ пчъагъэкIэ къегъэзэжыы. ЗышIогъэшIэгъонхэр телефон номерэу **8 (918) 420-87-54-м** къытерэх.

*ПшгъэдэкIыжыгъэу ыхьырымкIэ гъунапкэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Проворотово» зыфиIорэм мэзи 8 зыныбжэ, килограмм 300-м къыщегъэжыагъэу ыкIи ащ нахьыбэ къэзыщычырэ, «симменталь» лгъэпкъым хэхьэрэ шIэкIэхьужэ 40;
мэзэ II зыныбжэ, килограмм 200-м къыщегъэжыагъэу ыкIи ащ нахьыбэ къэзыщыч-*

*чырэ, щабэ къэзытыштыт, «краснопестрэкIэ» заджэхэрэ шIкIэ 50 ещэ.
Зыщэфыхэрэм Адыгэ Республикэм ичIыплэ пстэуми афынагъэсыштыт.
Зоотехник шхьаIэм ителефон:
8 920 557 84 34.
Пчэдыжыым сыхьатыр 8-м щегъэжыагъэу пчыхьэм 5-м нэс шгъуфынтгон шгъулгъэкIыштыт.*

Мэфэклым ехьулэу

Хьыкумхэм ялофшлэн тегъэпсыхьэгъэ шэпхьэгъуцугъэхэр къэгъэгъунэгъэхэмкIэ мыекъопэ хэушъафыкыгъэ отелдэу АР-м ихьыкум приставхэм якъулыкъу хэтым илофшлэхэм хэгъэгъу зеошхом хэлэжъагъэхэм ясаугъэтхэр агъэ-

къэбзагъэх, агъэклэжыгъэх.

Теклоныгъэм и Мафэ ипэгъокIэу фэдэ Иофтхьабзэхэр зэрахьанхэу хьыкум приставхэм хабзэ афэхьугъ.

Льытэныгъэм и АллейкIэ заджэхэрэ чыплэм заом хэлэжъагъэхэр, зео-

кыбым шылэжъагъэхэр, Советскэ Союзым, Урысыем я Лыхъужьхэр, зео зэфэшъафхэм ахэтыгъэхэр шагъэтлыгъыгъэх.

Зыпылхэу агъэкабзэхэрэ, чIадзыжыгъэу елыплъэн зимыIэу къэнагъэхэри ятеплэкIэ къэпшлэнэу шьт. Аужырэхэм яшылIэгъэн фэе Иофхэм хьыкум приставхэр ауж ихьагъэх.

Сыхьат зауIэIэ пстэури зэшIахыгъ — хэклыр атырахыгъ, уцыр аупкIагъ, чыгъ къутэмэ гъугъэхэр пахыкыгъэх, саугъэтхэр ауэнкыжыгъэх, къызэрэшIыхьагъэхэр агъэлагъэх.

Къыхьашт мазэм и 9-м мыш джыри къэклонхэу хьыкум приставхэм загъэхьазыры — Теклоныгъэр къэзгыблэгъагъэхэм, псэемыблэжъу тикъэклошт уахтэ фэбэнагъэхэм яшIэжъагъэлэпIэшт.

Къэзэнэ Сати и Фонд Иофшлэныр ригъэжъагъ

Социальнэ ыкIи творческэ егъэжъаплэхэмкIэ Фондэу «Культурэмрэ шыIэныгъэмрэ» зыфиIорэм илофшлэн Москва шыригъэжъагъ. Ащ изэхэщаклохэм ащыщ оредылоу, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым ыкIи Адыгеим язаслуженнэ артисткэу Къэзэнэ Сати.

Фондым иапэрэ Иофшлагъэу хьушт Фестивалэу «ЭтноStyle» зыфилоу гъэмафэм къалэу Налшык шыклоштыр. Урысыем шыпсэурэ лъэпкъхэм язэгъурылоныгъэ, язэныбджэгъуныгъэ ягъэпытэн, лъэпкъ культурэм зыкъэгъэ-Iэтыжыгъэным, пстэури зэфишэным ар тегъэпсыхьагъ.

— Цыфыр сыдигъокIи хэдэн ылгъэклышт: шIу горэ ышIэшт е шIэгъахэр ыкьутэжышт, — кыхегъэщы игушыIэ Къэзэнэ Сати. — Экономическэ кызэпачъэм тыхэтэзэ анахь шъхьалэу ахъщкIэ пщэфын умылгъэклыштыр тцэгъушшэ...Сэри, сигъусэ купми тицы-

хьэ телъ икультурэ зынэсырэм лъэпкъым ишыIакIэ идэгъугъэ зэрелъытыгъэр. Ренэу тыгу къэклъыжын фэе лъэпкъ культурэхэм лъапсэу яIэр шIум фэклонхэр, шIагъэ къызхагъэфэныр, къэзыуцухьэхэрэм афэгумэкIыныр арэу зэрэщытхэр. Ижыым къыщыублагъэу шэн-хэбзэ дахэу тхэлъыгъэхэр къэлэ-тыжыгъэным Фондыр фэлэжъэшт. Лъэпкъхэм тапэклэ культурэу ахэлъыгъэм зыфэдгъэзжъэу тинепэрэ шыIакIэ ар едгъэклужыкым, тигухэлъ къыддэхьушт. Мы гупшысэр ары тэ пхырытщырэр проектэу «ЭтноStyle» зыфэ-тIуагъэм.

НэмыкI проектэу Фондым иIэхэр — гъэсэныгъэмкIэ лабораториеу шыIэныгъэм иискусствэ тегъэпсыхьэгъэ егъэджэн гъэшIэгъонхэр зыщызэхашхэрэр, тыкъэзыуцухьэрэ дунаим икьэушхэмэнкIэ программэу «Планета — наш дом» зыфиIорэр арых. Ныбжъ зилэхэр общественнэ шыIакIэм кыхэгъэлэжъэгъэнхэм тегъэпсыхьагъэу программэу «Яшэнэрэ жьыкьэщэгъу» зыфиIорэм Фондыр дэлажъэ.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

ЗИГЪО ИОФЫГЪУ

Хьадэгъум ыIаплI зимыгъаф

АР-м культурэмкIэ и Министрствэрэ Лъэпкъ тхылъеджапIэмрэ кIэщакIэу зыфэхьугъэхэ Иофыгъо инэу, зэшIохыплэ-хэ-кIыплэ къызфэмыгъотыгъэмэ мыхъуштым джары зэреджэгъэхэр. Ар наркоманиер ары.

Тиобществэ ыпашхьэ ит ИофыгъабэхэмкIэ ащ апэрэ чышIэр субыты. Наркоманиер бгъэхужьын умылгъэIын узышху, шъхьэкуцыр зэщегъэ-кIы, психикэр зэщегъэако, цыфым ипсауныгъэ зэтыречы (анахьэу Iэтахьом) ыкIи игъо-нэмыс ешIы.

Наркоманиер — зимышIэ-

щыкIэрэп, гухэкIми, хэшIыкIэу нахь ныбжыкIэ мэхъу.

Наркоманием пэшIуеклогъэ-ныр, ебэныгъэныр анахь Иофыгъошхоу къызыкIэуцурэр тыхэгъэгъу хэшIыкIэу наркотикхэм япхыгъэ хьугъэхэм япчъагъэ зыкызырэщиIэтыгъэр ары. Анахьэу кIэлэцIыкIухэм ыкIи Iэтахьохэм азыфагу кыдэу-уцагъ. Мы аужырэ илгъэси 10-м, Урысыем ыкIи Адыгеим иныбжыкIэхэм мы узыгъо хьылгъэр къызэрэхэщэпагъэм, ахэм япчъагъэ зэрэхьахьорэм гумэкIыгъо-тхьамыкIагъор епхыгъ. ЗэрагъэунэфыгъэмкIэ,

Мы гумэкIыгъо иным фэгъэ-хыгъагъэ зэлукIэгъу-зэхэгъушы-Iэгъоу Лъэпкъ тхылъеджапIэм «Хьадэгъум ыIаплI зимыгъаф» ылоу шылагъэр. Ар зэришагъэ тхылъеджапIэм правовой информაციемкIэ и Гупчэ ибиблиограф шъхьалэу Емыж Аминэт. ЗэлукIэгъум хэлэжъагъэх

къугъэхэм ыкIи ныбжыкIэхэм афэгъэхьыгъэ хэбзэгъуцугъэхэр гъэцкIагъэхэ зэрэхьухэрэм лъыплъэу Михаил Кривецкэр, МКЪТУ-м IэзэнымкIэ (лечебнэ) ифакультет пIуныгъэ ИофымкIэ идекан игуадзэу СтIашъу Оксанэ ыкIи АР-м культурэмкIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу ШъуауацIэкъо Аминэт.

ЗэлукIэгъум кырагъэблэгъагъэх МКЪТУ-м имединститут щеджэхэрэр, Мыекъопэ гимназиэу N 5-м, лицееу N 34-м яеджаклохэр, культурэм илофшлэхэр, журналистхэр.

МКЪТУ-м IэзэнымкIэ ифакультет истудентхэм тиреспубликэ наркоманиер къызэрэнэ-сыгъэр, ныбжыкIэхэу наркотикхэм апыщагъэ хьугъэхэм ежъ-ежырэу зызэраукIырэр агурыгъэлэгъэн зэрэфаер, кыбгот ныбджэгъум мыхъун ебгъашIэ зэрэмыхъуштыр кIэклэу кыраIотыкыгъ. ПчъагъэхэмкIэ тхьамыкIэгъо шынагъоу ныбжыкIэхэм, кIэлэцIыкIухэм лъахэ атезылхьэрэм изытет нэм кыкIагъэуцагъ, ащ лъапсэ фэхьухэрэм — илэгъухэм икьоу агурымылоныр, зэхамышIыкIыныр зэрэапэрэр кIагъэтхыгъ. Джащ фэдэ, шъхьаклош-тапхэхэм, унагъом е еджапIэм е ныбджэгъум икьоу зэхамышIыкIыхэрэм зы хэкIыплэ нахьыбэмкIэ фэхьухэр наркотикхэр, ау етIанэ, ыпсэкIэ, ищыIэныгъэкIэ мэлщынэ, ныбжырэу дунэ нэфыр къебгынэ. Джары

наркоманием уепэсэкIын, упэшIуеклон, утеклон зыкIыфаер — упэмылгъэшымэ, ухэтми уте-кIодэшт.

Видеороликэу мы Иофыгъом епхыгъэ хьазабыр нэрылгъэу зышIырэм зэлукIэм къэкIуагъэхэр рагъэплъыгъэх, хэти наркоманиер гъэклодыгъэнымкIэ зишIуагъэ къэклонэу зыщыгъуазэм игугъу кышIыгъ. КъызэрэхьагъэщыгъэмкIэ, наркоманием Адыгеим щэбэныгъэныр кыны къашIы кIэпэу кышIагъэклэрэм марихуанэр къызэрэхьахьэрэм, аптекахэм ко-деин зыхэлъ уцхэр шъхьафитэу зэрэщашхэрэм. Зэфэгумэ-кIыжъ-зэлъыплъэжъ икьу зэрэщымыIэмэ изэрар къэкIо. Ау узэдэлэжъмэ, мы Иофыгъоми хэкIыплэ кыфэбгъотынэу алытагъ.

Кыттеклодэгъэ узыгъо хьылгъэр — наркоманиер — шымыгъэзыагъэмэ, тищыIакIэ эжъу, шъункI хьушт, арышъ, хэти зэрилгъэклэу Иофыгъом изэшIохын илахь химышIыхьэ хьуштгэп. ЗэлукIэгъу-зэхэгъушы-Iэгъур шIуагъэ кытэу гъэпсыгъагъэ. Лъэпкъ тхылъеджапIэм Иофышхо зэрэзэшIуи-хыгъэр мыщкIэ нафэ. Тапэклэ гумэкIыгъом идэгъэзыжынын дэлэжъэнхэ гухэлъ яI.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан
зэлукIэгъум кышIытырихы-гъэх.

жъэу цыфыр зышIырэр ары, наркотикхэмкIэ нэшъо-ташъо уригъафэу, дихьыемэ-къыри-хьыхьыжъэ (къехьулIэрэр зехи-мыфыжыкым нэсэу), наркотиче-скэ чыем, ащ икьечъэкI-шъо-зехьэкIэ зыгъэблэрэгъэу, зы-фыримыкъужырэ хэтми зы-IэкIэзыубыгъэрэр ары. Наркома-нием кIоцIым илгъэр зэкIэ зэхэ-стыхьэ, нервэхэр зэщегъэакох, цыфыр къэмышIэжынынэу зэхэ-цIыцIэ, пэзушхьэ плъышъо кытырегъао. Наркоманиер — тхьамыкIэгъошху, ар къызэу-зыхэрэм зыкIи япчъагъэ кы-

наркотикхэр зыгъэфедэхэрэм аныбжъ илгъэс 8 — 10-м кы-щегъэ хьугъэ. **Сыда ар кы-зыхэкIырэр? Мыхъуштым сыда анахьэу шIонэплэ-къе-жъапIэ фэхьун ылгъэклэ-штыр? Сыдэуштэу наркома-нием упэшIуеклошта, ар къызэузырэм сыдэуштэу Iэ-пыIэгъу уфэхьуштыгъ?** Нарко-маниер — лъэхьаным иузыгъо мэхьадж, дэгъуи дэи, ащ зэхид-зырэп. Джары зэкIэ къэралыгъ-ори, унагъори, ны-тыхэри, еджапIэри зэкъотхэу зэдэлэжъ-хэзэ ащ утын зыкIырахын фаер.

АР-м икьулыкъу зэфэшъаф-хэм ялыкIохэр — зыныбжъ имыкьугъэхэм яИофхэмкIэ полицием иотдел иинспектор шъхьалэу Сергей Гетманскэр, АР-мкIэ кIэлэцIыкIухэм психо-лого-медико-социальнэ Iэпы-Iэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ Гуп-чэм ипашэ игуадзэу Наталья Гриценкэр, Православнэ Чылы-сым и Мыекъопэ отдел ипашэу Иеромонахэу Даниил, АР-м и Муфтий игуадзэу, мэщытым иИмамэу Шъхьэлэхьэ Ибра-хьимэ, АР-м ипрокурор иIэпы-Iэгъу шъхьалэу зыныбжъ имы-

Шьукъеблагъ!

АР-м и Къэралыгъо учреждение «Чыюпсым ипаркэу «Тхьэчышху» зыфиорэм Иофтхьабзэу «Мэз къабз, псынэкIэчъ къабзэ 2013» зышхьэр зэхищэшт. Тыхьэзыуцухьэрэ дунаим и Дунэе мафэ тефэу ар рагъэкIокIышт. IэпыIэгъу хъу зышIоигъо пстэури ащ хэлэжьээнхэу рагъэблагъэх.

Чыюпсым ипаркэу Тхьэчышхо итеплэ нахьышIу шIыгъэныр, ныбжьыкIэхэр дэхагъэм фэпIугъэнхэр, зыгъэпсэфакIо къекIуалIэхэрэм яуахътэ нахь гупсэфэу шягъэгъэкIогъэныр Иофтхьабзэм ипшъэрылгъэхм ащышх. «Тайвань» зыфиорэ чIыпIэм, къушъхъэу «Корыто» зыфиорэм, Шестаковым быцIэ зыхьэрэ гъэхунэм, «Ветреная» зыфиорэм хэ-кIыр ащаугъоит, псынэкIэчъыр агъэкIэжышт, зекIо унэ цыкIоу гъэхунэу Ветренэм тетыр агъэцэкIэжышт.

Чыюпсым икъэухъумэн пылъ мыкъэралыгъо гупчэу «Набу-Кавказ» зыфиорэр, тыхьэзыуцухьэрэ дунаим икъэухъумэнкIэ, чIыюпсым икъэуа-

пIэхэмкIэ ыкIи ошIэ-дэмышIэ ИофхэмкIэ АР-м и ГъэIорышIапIэ, спортивнэ зекIонымкIэ АР-м и Федерация, зекIонымкIэ ыкIи зыгъэпсэфыпIэхэмкIэ, ныбжьыкIэ ИофхэмкIэ АР-м икомитетхэр, шакIохэмрэ пцэжыышхэмрэ яобщественнэ организациеу Адыгеим итыр зэгъусэхэу Иофтхьабзэм дэлажэх.

ТайванькIэ заджэхэрэ чIыпIэм нэс мы Иофыгъом хэлэжьэштхэр нагъэсшхьтх, къэтыфэхэ анахъэу ящыкIэгъэшт шхыныгъохэри аратышхьтх (зэтегъэпхыгъэхэр, тушIэнхэр, пкIышъхъэ-мышъхъэ гъэгъугъэхэр, шаир, шьоушхьгъур).

Тхьэчышхо техыгъэ сурэт анахь дахэмкIи зэнэкъокъу Иофтхьабзэм къыдхэлъытгъэшт. Ащ текIоныгъэ къышхьдзыхьэрэм шIухьафтын лъапIэ къежэ.

Мы Иофыгъом хэлэжьээнхэу фэе пстэури рагъэблагъэ, фэдэ шIоигъоныгъэ зилэхэм мы телефоным теонхъшъ зарагъэтхын альэкIышт: **52-43-33**, е мы адресым екIолIэшхьушхьтх: **къ. Мыекъуапэ, урамэу Первомайскэр, 197.**

Москва кIоштых

Аужырэ лъэхъаным шIукIэ бэрэ игугъу ашIы унагъом ыкIи кIэлэцIыкIухэм социальнэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ Красногвардейскэ дэт гупчэу «Доверие» зыцIэм. Ащ Иоф шьызышIэхэрэм зипсауныгъэ пыч фэхьугъэ кIэлэцIыкIухэр шьIэныгъэм нахь фэгъэчфэгъыгъэнхэмкIэ, ар агухэмкIэ нахь куоу зэхашIэнымкIэ макIэп апшъэ ифэрэр. ТапэкIи тигъэзет къышхьтхыутыгъагъ мы гупчэм испециалист нэбгыритIумэ ятворческэ ИофшIагъэхэу кIэлэцIыкIоу чIыпIэ къин шьIэныгъэм ригъэуцуагъэхэм зэраделажэхэрэм фэгъэхьыгъэхэр Урысыем шькIорэ зэнэкъокъум зэрагъэхьыгъэхэр.

Мары джыри зы къэбар гушIуагъо къытIыгъысгъ. Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэбоньгъэмкIэ и Министерствэ ипресс-къулыкъу тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, искусствэхэмкIэ ыкIи къытIэхьыгъэхэр лэужхэм ясоциальнэ зэтегъэуцожьынкIэ лъэпкъ Инва-Академиеу Москва дэтым ипрезидентэу Н. Н. Галкиным зэрэригъэблэгъагъэхэм тетэу къэралыгъом икIэлэ шьхьалэ кIуагъэх мы гупчэм иллыкIохэр. КIэлэцIыкIухэу зипсауныгъэ пыч фэхьугъэхэм яIофшIагъэхэм якъэгъэблэгъонэу Къэралыгъо

Думэм и КъэгъэблэгъуапIэ мэлылфэгъум и 22-м къышегъэжыагъэу и 26-м нэс шькIоштхэм хэлэжьэштхьтх гупчэу «Доверием» шапIурэ кIэлэцIыкIухэу Алексей Леоновымрэ (илъэс 13 ыныбжъ) Иван Ковалевскэмрэ (илъэс 16). Ахэм акIыгъух гупчэм ипащэу Л.В. Адаменкэр, кIэлэегъаджэу Е.В. Чувилка ыкIи медицинэ ИофшIэу Т.Н. Тарасовар.

Къэгъэблэгъоным къырахьыллагъэх зипсауныгъэ пыч фэхьугъэ кIэлэцIыкIухэм ямызакъоу, сабий ибэхэм, террористическэ актхэм, зэо зэпуцужьхэм зэрар зэрахыгъэ цыкIухэм яIэшIагъэхэр, яхудожественнэ зэхашIэ къэгъэблэгъорэ творческэ ИофшIагъэхэр. Ахэр ащэнхэ амали кIэлэцIыкIухэм къаратышт.

Къэгъэблэгъоным къырагъэблэгъагъэх Урысыем ичIыпIэ зэфэшхьафхэм якъэралыгъо ИофшIэхэр, общественнэ организациехэм яллыкIохэр.

Художественнэ Советэу къэгъэблэгъоным иIэм итхьаматэр зэлашIэрэ скульпторэу З.К. Церетели.

Тиреспубликэ икIыгъэ кIэлэцIыкIухэм афэтIэло яIофшIагъэхэм осэшIу къафашIынэу, гушIохэу къагъэзэжыынэу.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр •

ПСАУНЫГЪ

КIэлэцIыкIухэр ащыухъумэгъэнхэм фэшI

Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ Дунэе организациеу и Европейскэ бюро игъоу зэрилэгъугъэу, **мэлылфэгъум и 22-м къышегъэжыагъэу и 27-м нэс Европейскэ шьолъырым шькIошт имунизацием итхьамафэ.** А уахътэм къыкIолI республикэм иIэзэпIэ-пэшIорыгъэшъ учреждениехэм шIоигъоныгъэ зилэхэм шагъотын альэкIышт зэпахырэ узхэм кIэлэцIыкIухэр ащыухъумэгъэнхэм фэшI вакцинэу ахэлъхьэгъэн фаем фэгъэхьыгъэ къэбар игъэкIотыгъэ. Мы илъэсым вакцинэ хэлъхьаным епхыгъэ Иофыгъохэм язэхэщакIохэм джэпсалэу къыхахыгъэр: «Уидунай къэухъум — вакцинэ зыхыгъалъхъ!»

Непэрэ лъэхъаным иммунопрофилактикэр тищIэныгъэ хэмытыныр къызышIогъэшIыгъуай, сыда пIомэ ащ ишIуагъэкIэ тисабыйхэр ащытухъумэнхэ тIэкIыгъэ зэпахырэ узхэу мымакIэу ахэр зэрылIыкIышхьтхгъэхэм. Цыфхэм ящыкIэгъэ вакцинэр игъом ахэлъхьэгъэным дунаим мэхъанэ шьыраты зэрэхьугъэм ишIуагъэкIэ нэбгырэ миллион пчъагъэ (миллион 80 фэдиз) узхэм ащыухъумагъэ мэхъу, миллиони 5-м ехъур лIэныгъэм IэкIахын альэ-кIы.

Республикэр пштэмэ, зэпахырэ узхэу дифтерием, полиомиелитым, паротитым, столбнякым, нэмыкIэхми тикIэлэцIыкIухэри, зыныбжъ икIу-гъэхэри ащыухъумагъэ зэрэхьугъэр зышIушIагъэр иммунизациер илъэс зэкIэлъыкIохэм шапхъэхэм адиштэу зэрэзэхашагъэр ары.

Чэзыу-чэзыоу, вакцинэхэм яхэлъхьан фэгъэхьыгъэ Лъэпкъ мэфэпчым диштэу, а Иофыгъор шIокI имыIуу гъэцэкIэгъэн зэрэфаем имэхъанэ нафэ мэхъу ахэр арэуштэу жъугъэу цыфхэм альагъэIэсэу зышхьыт лъэхъаным зэпахырэ узхэм арылIыкIышхьтхгъэр зыфэди-зыгъэр непэрэ пчъагъэхэм зыбгъапшэкIэ. Мары **полиомиелиты**р тиреспубликэ шагъэунэфыгъэп, ау ащ къымыгъэзэжыным, тисабыйхэр лъащэ мыхъунхэм, алэкI-лъэпкъхэр агъэIорышIэхэ амылбэ-кIыжыным нэмысынхэм фэшI игъом ахэм прививкэхэр афэшIыгъэн, ящыкIэгъэ вакцинэр ягъэгъотыгъэн фае. Республикэм джыри иIэх районхэу мы зэпахырэ узым «зыкIызы-щигъэлэгъон» ылтэкIышхьтхэр, полиомиелитым кIэлэцIыкIухэр шьызухъумэрэ вакцинэр ясабыйхэм ахызымыгъэлъхьэрэ, ащ мэхъанэ езымытырэ ны-тыхэр джыри зэрэтхэтхэм къыхэкIыкIэ. Ащ фэдэу къыхагъэ-щыхэрэр Кошхьэблэ, Тэхьутэ-мыкIое, Шэуджэн районхэр арых. Ау кIэлэцIыкIум ифиты-

ныгъэхэр ахэм зэраукъорэр къагурылорэп.

Урысые Федерациеу псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ унашъо зэришIыгъэмкIэ, регионхэм зэкIэми, зыцIэ къетлогъэ районхэу Адыгеим итхэри хэтхэу, полиомиелитым пэшIуекIорэ вакцинэм ихэлъхьан чэзыуитIоу ашарагъэкIокIышт. **Апэрэ хэлъхьэгъур мэлылфэгъум и 22 — 26-м рагъэжышт, ятIонэрэр — жьоныгъуакIэм и 20 — 24-м.** Ны-тыхэм ащ имэхъанэ къагурылорэу, ясабыйхэр уз шынагъохэм, сэкъатныгъэ ялэ хъуным ащаухъумэнхэу ташгугъы.

НэмыкI зэпахырэ узэу вакцинэкIэ зыпэуцужьыхэрэм ащыш **шьогъазэр.**

Мы узым ебэныгъэным итарихъ илъэс 200-м ехъоу къалыгъэ. Ау ар шьыгъэзыегъэп-ным иамал шьIэ зыхьугъэр 1961-рэ илъэсыр, шIуагъэ къэзыхьырэ вакцинэхэр тилэхэ зэхъур ары. Ащ ыпэкIэ мы узым ыпкъ къыкIыкIэ нэшъу ыкIи дэгъу хъоу сымаджэхэм макIэп къахэкIышхьтхгъэр.

1998-рэ илъэсым къышегъэжыагъэу тиреспубликэ шагъэу-нэфыгъэп зэпахырэ уз шынагъоу **дифтерие**р. 1993-рэ илъэсым а узыр кIэлэцIыкIухэм ялэу агъэунафынэу зыкIэхьыгъагъэр ны-тыхэм ащышхэм ялфыгъэхэм ящыкIэгъэ вакцинэр зэрахарамыгъэлъхьэгъэр ары. 1993-рэ илъэсым къы-

шегъэжыагъэу 1997-рэ илъэсым нэс Мыекъопэ закъо нэбгырэ 59-мэ а узыр ялэу агъэунафыгъагъ. Ахэм ащышхэр лэгъагъэх, адрэхэм уз хьылгъэхэр ялэ хьугъагъэ. Джащыгъум ны-тыхэр къащтэхэ, якIэлэцIыкIухэр IэзэпIэ-пэшIорыгъэшъ учреждениехэм жъугъэу ащэхэу аублагъ.

ВакцинэкIэ узыпэуцужьын плъэкIышт зэпахырэ узхэу **паротиты**р, **шьоплы**р, **коклюш**ы, **гепатиты**р нахьыбэу къызузыхэрэр прививкэ амышIыгъэхэр ары ыкIи ащ ыпкъ къыкIыкIэ уз хьылгъэхэр бэмэ ялэ зэрэхьурэм къыхэкIэу, лъэпкъ проектэу «Псауныгъ» зыфиорэм къышхьдэлъытагъ вакцинациеу епхыгъэ Иофыгъо зэфэшхьафхэр.

Ащ имызакъоу, Урысые Федерациеу псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ 2011-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ыштэгъэ Лъэпкъ мэфэпчэу вакцинэхэр зыхалъхьан ыкIи зыщахалъхьан фэе уахъ-

тэр къызышхьытхгъэм зэпахырэ уз 11 къыхеубытэ. ЫпшъэкIэ къызэрэщытIуагъэу, ахэм афэгъэхьыгъэу шьушIэ шьушIогъор зэкIэ къышхьыуаIошт IэзэпIэ-пэшIорыгъэшъ учреждениеу шьузэпхыгъэхэм шьуякIуалIэмэ.

ИкIэхым къыхэлгъэшы тшIоигъу медицинэм исыд фэдэрэ лъэныкIэ пштагъэм, цыфым ипсауныгъэкIэ, ащ ищыIэныгъэ къэгъэнэжыгъэнымкIэ вакцинациеу нахьыбэу къыдэхьыгъэу зыпари къыхэлгъэшы зэрэмылэкIышхьтх. Сыд фэдэрэ узи нахь пасэу къыхэлгъэшы, уелзэныри нахь IэшIэх. Ар хэти зыщэрэмыгъэгъушх.

А.А.ПОПОВА.

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ икъэбар-зэхэф Гупчэ иврач.

ГушIэ дахэм гъучIыр къегъэщы

СищыІэныгъэ Іунэу зыІыгъхэр

1

Іалъмэкъ ышІыным пай
ІунІэныр пхъашэмкІэ
КІэрысэу хъупкэІум
Ным зэрцубыкІырэм
ымэкъэ дэгъу;
Тыкъэзыгъэуцэу
Тфэ-мы-ху-кІэ жьыцэу,
Нэр кІэтІомыкІызэ
Тыгъумы-тІымызэ
Тызыцэцтыгъэу
тиджэхэишъо пчэгъу...

2

Джэхэишъо теягъэу
Къумгъаныпс ешъуагъэу
ГухъарэкІэ ушъагъэу
Ным, шыхъум анапэу
Тызэсэжъыпагъэу,
Зителъи кытышъхъапэу
ХэтІысхъэгъагъэр тыгу
джыри зэрилъ;
Мычъэкъожъыгъэу
джынэси зэрэплъ...

3

Чэмцуге-етІэгъо зэхэлъым
ыгъуамэу,
Ным ищыпс шІыгъэ ІэшІу ымэу;
Фэбамэри дыхътыжъэу —
ЗэкІужъ изэрэщыхъажъэу
(КІымэфэ чыІэ пчэдэжъэу)
Тыкызырруцыхъэцтыгъэ унэм
ЩытшІыгъэ тигузэхашІ,
Къыддэхъурэм о уришІушІ,
Тилофмэ уратэдэжэпс!
Тыгу зымыгъэкІодырэ утипс!

4

Зышъхъэишъо курб
Тхъужьожъыгъэ зэрытэу
Къое гъэгъугъэ такъырхэр
кыызхэцэу
Мамырыс цыуан стырыр
зытегъэуагъэу,
Ащ цэр е цхыу чыІэр
зыдытетыжъэу —
Унагъом бэрэцэт кыизгъэлъырэ
гъэцэу —
Іанэм тыІусэу тытхъэжъэу
Зым нахы зыр нахъ цыкІужъэу
зэдэлужъ зыхэлъ,
ШІу зэрэлъэгъурэ бын-унэгъошхоу
КІэлэгъу илээсхэр сишІэжъ
кыыхэнагъ,
КъакІэлъыкІоцтхэри
ахэм ахэпсыхъагъ
Къиныгъа пІомэ, — къиныгъ:
Зэо хылыгъэхо ужыгъ...
Ау джы тэ тлэгъурэм
ар лъэхъан чыжъэр
ЦыфыгъэкІи,
ихын къэбзагъэкІи
БэкІэ, бэкІэ нахышІушІ!
Мыц ян ар пІонэу цытыгъ!

5

Тхъуолъэ зэпаджэу
Къоджаишъхъэр къэзыгъаджэу
Нэфылъ гохъ дэтэдэжым
ар имэкъам;
Тэтэжъ рэхъатэу
Къеплъыхрэм дэпкъ лъхъанчэм
Зителъэ гуахъо хэбгъуатэу,
Ібгырыпх псыгъо
хъашІ-къошІ
Къыпхилъхъэу лыгъэ-пытагъэ.
РигъэхъэгъэцтымкІэ лышІукІэ;
Зыкъэзыушэу пылэгъэ къам,

Поэм

КъэзыІо фэдэу: «Я сам с усам»...
Шъхъангъупчъэр Іусхмэ
Нэф сыкыкІыгъэу зымэ къыскІаоу
Шъхъэр ыгъэуназэу,
Жъы макІэр къылъмэ
къысфкІыригъэлъэу
Зызыфэсицэирэ, сирень Іарам!
СыкІомэ мэркІуахъэ
«хъаные имэз»

Е — пхъэжъыахъэ,
Ным кыфыздэхъыцтыгъэ
къэгъэгъэ Іарам! —
ШъуигукъэкІыжъ ренэу
СегъэкІэлэжъы.
КІэлэгъур исэхыжъыфэ
сэтхъэжъы!..
СыкъэкІэжъыгъэу
Сызхэт дунаим джы къэсэгъэзэжъы.

6

Чэм бзыу, мэл Іой, псыцугъог
мэкъэ зэхэтэу
Чэм Іэхъогъу иным чылэм
икъыдэхъажъ;
ТызэрапэгъокІыцтыгъэр
чэмфыжъ
КІэлэ Іэтахъуи, жъыи, кІи
тызэкІыгъоу
Тынэсын тІозэ тымгужъоу,
игъоу
ГъэшІуабзэу апэдгъохыцтри
хъазырэу,
МыдаІорэм пай чы лантІэри
«стырэу»...
Чэф куо-хъау быжъот макъэу
зилтэу
Сапэу къаІэтрэм ари зэрахэтэу
Адыгэ чылэм Іугъоу кыышъхъарихъэу,
ТыдэкІи цыф зыкІыныгъэм
иор цызэррихъэу
ГумэкІ-гушІогъо-гумзэгъэ улэу
Цыф угъоинІэ инэу, гуцыланІэу,
Зэрэлъэгъун фаемкІи —
псэпэ шІанІэу...

Гум къынагъ фэбагъэу,
ТигъашІэ ыкІылъэныкъоу:
КІэлэгъум игукъэкІыжъ
сурэт нэфэу,
Лыжъыгум зыфрилъэкІэхъу
ынэпс шъэфэу... —
Къэзымыгъэзэжъыцт
сурэт шъхъафэу...

7

Зэтэгъэпцышъу цыІэмэ —
тиджэгъуалъэу,
ЗыриутэкІыжъэу джаицыгъум
ГушІом кыыхэкІыкІэ тыгу
тхъууалъэу
Къытеоу лъыр ыгъэуалъэу...
Щэрэхъ горэ дгъотмэ —
хъакурыгъачъэу
ГъучІыч ІонтІагъэкІэ дгъачъэу,
«Танкэу» машІор кыызІулъэлъэу
Тышъыпкъэу, пхъэшагъэ тхэлъэу;
«Фронт плыжъыым» тымэ, тышмэ
тадыІулъэу,
Тыфэхъазырэу ттышъуным
ткІэтылъыр,
ТакІыгъугъ, тадэзэуагъ ахэм гукІэ!
Къэ-ты-у-гъо-ицтыгъ цэхэр —
ТыдэкІи чыбгъэм хэлъыгъэхэр —
Дгъэтылъызэ ахэм янахыбэр
(Тызэрыджэгъуцтым нэмыкІырэр).
МакІэ хъумэ яцэ-гынхэр
Тыкъэзыухъумэхэрэмэ,
Е, хэт ышІэра, духмэ
АукІырэр афэмыухъызэ,
Афядгъэхъыхыцтхэу тІозэ.

8

Іалъмэкъ зэпаджэу
КІозэ «бэдзэрыкІэм»
Тетэу «мыжъо гъогоу»
ДэкІырэм ошъогум —
Джарэу а кІыхъагъэм —
Тянэ цыцагъ мызэу
Мэфэ реным пэлъэу...
Натрыф стэчанкІэтэу
АщкІэ кытфихъэрэр
Тэ тигъомылагъ.
Ащ удэкІотэжъэу
ТІокІитІурэ блырэм
Чылэм цыгъэблагъ,
Мэкухъ хъантхъуныр
Дышгъэм ычІыпІагъ.
Бэ цагъэягъ...
Тхъэм тыциухъуми
Ари тпэкІэкІыгъ.
Тилыпкпсыхъэ уахътэ
Ащ ыгъэкІэкІыгъ,
ШІэжъыи, зэхэшІыкІи
Къытфигъэлъэшыгъ.
ТикІэлэгъу къын,
Ушэтэгъу минмэ
Іунэу афэхъугъ —
ЗэцимыгъэкІукІэхъу,
ЗэримыгъэкІокІэхъу
Цыфыгъэр, гукІэгъур,
Шъырытыгъэр, цэчыр,
Лыгъэр, цыІэныгъэр —
Пытэу ыІыгъыгъ.
Джыри зы пхъэлунэ
(Лэнлагъэм ычІыпІэ)
Дэ-гъу-ба хэлІункІэ
ТикІэлэгъу мыпсынкІэ
ТышІэжъ римгъэкІынэу!
ШІэжъым тицылакІэ
ЗэримгъэкІокІынэу!!!

9

Еджэныр къэмысызэ
«ой-ох»-ы пкІэнтІэпсэу
ПкІэишъэ уцы дзыор
Дубинкэм цацагъэу.
Мылкъу тІэкІу кыраашІыгъэу
КъафимыІомыкІэу
ЯгушІогъо цыкІу,
Къызфаицэфыжъыгъэу
Хъапын тІэкІу,
ПкІантІэр зэракъухъу,
Жъы къаІумыкІыжъэу
ЕджэпІэм къэсыжъыцтыгъ
Къыздеджэрэ куп —
Зятэ хэкІодэгъэ,
Шъузэбэ плужъыгъэ,
Сыдми фэныкъо
Егъэзыгъэ куп...
Ахэм сьд ялажъ?
Лажъэ зытефэнэу
Заор къезгъэжъагъэм
Ар иІэшІэгъагъ.
Ащи цыухыгъэп
Ізоо зекІон:
Зэпигъэуэзэ къыным
Ахэм яеджэп
Школыр алъэкІыгъэп
Бэмэ къаухын.

10

Гъатхэм Дубинкэм цытицэфхъу
ЧыцІы цыкІухэр тишэныгъ.
ЧыцІы цыкІу горэ зымыхъурэ
Чылэу цагу шъэ заулэм
Зы унагъуи дэмысыгъ.
Гъэм уц цыпэкІэ хэтицыжъэу,
Бжыхъэ факІоу шІоу зыбжъыжъэу

Чэт-тхъачэтхэр дебгъэкІокІмэ
Бжыхъэм ыхэм лы уІагъ!

11

Гъэтхэпэ мэл лъфэгъури
ІэшІу-ІэшІоу гум къынагъ:
Къэсыфэ ащ тшІуабэ дашІэу,
Къэсмэ лъэшэу тигъэгъушІоу —
ТшІэу хахъо кызэртыцтыр,
ГушІуагъо зэрэтиІэцтыр;
ТыщызэрэзэблэкІыцтыр
Пчэдэжъырэ мэлэцым:
Лъфагъэм, къальфыгъэм ибагъэ,
Зырызэм, тІумэ къакІэхъуагъэр;
ШІуцІа, фыжъа,
каракулэ лъэпкъа?
Апэ ахэр зылъэгъуцтыр,
Адрэхэр зыгъэгъушІоцтыр
Ары тилофыгъэр,
Ары зэтетхыгъэр!

12

СикІэлэгъу игукъэкІыжъхэр
Сыгу ишІэжъ ІэшІухъу
Зэш-зэшпхъу зэфэшІухъу
Фэбэ-фабэу сыгу къынагъэх.
ШІэныгъэу къэзгъэшІагъэр
Къыни тхъагъуи зыщысІагъэр
КІэзынчъэу кырагъэкъужъэу,
КъагъэшІуаушІоу, къагъэбаеу
Налмэс-налкъутэу хэшІагъэх!

13

СигукъэкІыжъ цыкІу заулэ
Ясурэтхэр къэстхыхъагъ.
Сахэтыфэ ахэм сыхъагъ
КІэлэгъу ІэшІум
зыщысплъыхъэу,
Слэгъурэм сыгу
кыыгъэбакъмэрзэ...

14

Тызыхэт цылакІэм
цымымэлакІэрэм,
УтэшІогъэ-шхэкІыгъэм
Мыр гурымыІон:
«Къыгъотыгъ зыгъэгъушхон,
ШІукІэ зыцІэ кыриІон,
ГушІо нэпсхэр къэзыгъэхын!.. —
Лакъыр дэ сишІэзэ къэзыІон...
Сэ ар сищыпэзэххэп,
Къурэп, лэп, сапэп, псэххэп!..
Баеу зызышІошІыжъ нахы,
Цыф шъырым тхъамыкІэр
къаштэ!
АІоба, аІо: шхъум хахыи,
ШІокІ имыІэу кыыпхэкІэн,
Къыпхаоу уигъэгъуІэн.
Хэт унаІуи зэрэфэу егъэтысы:
Банэзэ, зафэу зыр мэсты,
Адрэм сты пэтрэм клэгъэсты,
Зыгорэм ыІу етІысхъэ
зыкыыригъэштэнэу...

Зым мэшІуачэр игунэс,
Зым ыгу рихъырэр
пкІэгъуас.
Ыгу рихъыцтыр шъхъаджэ шІоф.
Къахихыцтри изэхэф.
Сэ сыгу рихъэр ары стхырэр!
Сыгу зыжъуагъэр —
темэу ситэрэр!
Пхъэлунэ-Іунэу
сищыІэныгъэ къухъэу
Зигугъу къэсиІыгъэхэр
зэлъыхъІугъ.
Зэтырамыгъэцэу,
чырамыгъахъэу,
Дамгъэхъу игъоу
пытэу ахэм аІыгъ.

МЭХЪОШ Руслъан.
Адыгэ Республикэм культурэмкІэ
изаслуженнэ ІофышІ.

КІэух тэрэз фэхъуным щэгугъых

Инэм чыплэ коим къуаджэу, поселкэу, къуырхэу тфы хэхъэ: поселкэхэу Инэмрэ Дружнэмрэ, къуырхэу Суповскэмрэ Садыклэмрэ ыкІи къуаджэу Бжыхъэкъояклэр. Инэм нэбгырэ мин 20-рэ 690-рэ щэпсэу. Чыплэ коим къыхиубытэрэмэ адэс цыфхэр къыхэхъожьхэмэ, пчъагъэр нэбгырэ мин 27-м нэсы. Мы псэуплэхэм цыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэу 30 фэдиз ащэпсэу. Поселкэхом мы ауырэ илэсхэм хэхъоныгъэхэр ышлыгъэх, ау зэшлохыгъэн фэе Іофыгъоу джыри бэ шылэр. Ахэм ащыщ зигугъу къэсшырэр.

Мыщ фэдэ псэуплэхом, нафэ, бэдзэр заулэ дэтыныр тефэ. ЗыфасІорэм лъапсэ иІ: поселкэхор итэкъухьагъэу шыс, зыфаехэр ащэфынхэм пае дэсхэм километрэ пчъагъэ акІун фаеу мэхъу.

Ежъ Инэм тІоу гошыгъэ, ар зыпкъ къыкІыгъэр мэшлоку гъогуу Краснодар — ЦІэмэз къал зыфІорэр ары. Транспорт зэфэшъхьафхэр зэрыкІорэ гъогушхори ащ готэу макІо. Зым — Инэм лъэныкъом кІорэм — «Колхоз», адрэм «Совхоз» зэрэджэхэрэр. Колхоз лъэныкъом гъэзагъэм бэдзэр иІэп, тучанэу шыІэхэри макІэ, адрэ лъэныкъом зы бэдзэр шыІэр, ащ чыплэу ыубытырэр гектар нахьыбэп.

Ар зышыІэм къышегъэжъагъэу бырсырышхо пылгъэу кыркІо. ИлэсипшкІэ узэкІлэбжымэ азербайджан горэ ащ тхьаматэ фашыгъагъ. Ар зэрэшІоигъоу зекІоу, щакІохэри, щэфакІохэри кІын хигъэтыгъэх. Поселкэм игъэлорышІапІэ иІофышІэхэми рэхьат ялагъэп, мафэ къэс пІоми хъунэу бэдзэрым ипашэ пае щакІохэм альэныкъо кыкІырэ тхьаусыхэ тхылхэр зэхакыщтыгъэх. Сыдэу хъуми, тырашыгъагъ.

Бэдзэрым иІофхэр дэгъоу шымытхэми, мы ауырэ мафэхэм къанэсэу ащ ехьылІэгъэ бырсыр зы шылагъэп. Ау ащ ыубытырэ чыплэр зэрэмакІэм къыхэкІыкІэ ущызэблэкІын плъэкІырэп. Адэ, бэдзэрым ыубытырэ чыплэм зырагъэу шыгомбгъун альэкІыштба? Зи амал а лъэныкъомкІэ шыІэба? Джэуапыр зы: шыІэп. Цыфхэр зычІэс унэхэмкІэ къэухъурейгъ.

МэгумэкІых цыфхэр бэдзэрыр зэфашыжынынэу унашъохэр ашыгъэхэу зэхакыгъэшъ. Анахъэу гумэкІыхэрэр щэфакІохэр, щакІохэр, предпринимательхэр арых.

Районым ит анахъ псэуплэ инмэ ащыщэу Инэм бэдзэр дэмыпкъынэу хъуныр къызышІогъэшыгъуау.

Анахъэу мы Іоф зэхэфыгъуае ыгъэгумэкІыхэрэм ащыщых зыныбжъ хэкІотагъэхэр, зигъот макІэхэр, зипсауныгъэ зэщыкъуагъэхэр. Ахэр чыжъэу кІонхэшъ щэфэнхэу амал яІэп, ящыкІагъэхэр къызІэкІагъэхьанхэ альэкІыштэп.

Мы Іофыгъор мэханэшхо зІэу шыт, Инэм пэгъунэгъу псэуплэхэм адэхэри егъэгумэкІых. Къэлэ гъэпсыкІэ зІлэ поселкэу Инэм ыпашъхэ къиуцогъэ Іофыгъом район

пашэхэри егъэгумэкІых. Бэдзэрыр зэфашыжыны хъуштгэп, зэфамышлыжъэуи хъуштгэп. «Умыс, умыкІ, уисэу сыкымыгъэхьажъ» зыфалорэм фэд.

Мы Іофыгъом ехьылІагъэу бэмшыІэу район администрацием игъэкІотыгъэ зІлукІэ шылагъ. Ащ къырагъэблэгъагъэх Инэм къэлэ псэуплэм иадминистрацие ипашэу Хьоткьо Хьызыр, Тэхьутэмькое районымкІэ «Ростехнадзорым» игъэлорышІапІэ ипашэу Мыкьо Джумалдин, район администрацием иІофышІэхэм ащыщхэр, сатыушІэхэм якІэшэкло купэу Инэм бэдзэрым рыкІоцтым ыгъэгумэкІхэрэр. ЗІлукІэр зэрищагъ район администрацием ипашэу Шъхьэлэхъо Азмэт. Районым ипашэ къэкІолагъэхэм къагуригъэуагъ Инэм дэххэм бэдзэр ямыІэу къыгъэнэнхэм ыуж зэрымгыт, Іофыр зыпкъ игъэуцогъэным зэрэпылтыр. Ау бэдзэр гулчэм теплэ дэгъу, теплэ дахэ иІэн зэрэфаер, мы ауырэ илэс 30-м къакІоцІ зышыщхэрэ чыплэхэр, телъхьаплэхэр, Іухьаплэхэр дэи дэдэ зэрэхъугъэхэр къыхигъэщыгъ.

— Бэдзэрыр цыфхэм ящыкІагъ, ятовархэр шащэх, еІлани Іоф зышашІэрэ чыпліпшІ пчъагъэхэр шыІэх — ахэр къэдгъэнэнхэ фае, — кыІуагъ Азмэт. — Ау поселкэхом игупчэ ит бэдзэрыр непэ бэдзэркІэ плытэ хъуштгэп: шІои, зыщыкъуагъ, теплэадж, тыдэкІи гомыІу, поселкэр ащ къегъэлае. Павильонхэр зэрымкытхэрэм къыхэкІыкІэ чышъхьашъом тесхэу зы купхэр мащэх, сапэр ашъхьашыт, псынжъ чыплэхэри иІэх. Бэдзэрыр икІэрыкІэу зэтегъэпсыхьажыгъэн фае. Ар зыкІуачІэ къыхьыщтыр предпринимательхэр ары. Дэгъум ыльэныкъокІэ къашъулохэрэм адедгъэштгэп, гъусагъэ къыжъудэтшыштыгъ.

Район пашэм къыІуагъэхэм къэкІолагъэхэм адырагъэштагъ, щэпІэ чыплэхэр зэтрагъэпсыхьанхэу зэдаштагъ. КІэух тэрэз Іофым фэхъуным цыфхэр щэгугъых.

ХЪУШТ Щэбан.

Сыдигъуи къоджэдэххэм упчІэжыгъэу ашырэ лыжъым дэжъ зыхадзи зы куп агъэкІуагъ. КъэкІогъэ-кІожыгъэхэм уаегушыІэу узыщысын лъэхъанэу щытыгъэпті, унэм ращэи зэрагъэтІысыгъэхэм лыпытэу зыгъэгумэкІхэрэм ышъхьашыгъу кырахагыгъ.

— Джанхьот, — кыригъэжъагъ лыжъ жэкІэфым, ибэщышъхэ Іонтлагъэ ІитІумкІэ зытыригъагІэзэ. — Зыхьадашъхэ яІахьылхэм амылгъэу-жынын нэмыщхэр непэ-неушъу тэ тикъуаджи кыдзэрэргъэбэнэщтыгъ. Ахэм тызэрэпэгъокІыщтым, тызэрэдэзекІоштым теусэ тшІоигъуагъ.

Джанхьот хэпскэуІукІи, ышъхэ нахъ кыІлэтыгъ, Іэплэ-кІыжыемкІэ зыІулэкІыхьажыгъ, зэтыриутІуанкІи ар иджыбэ рилъхьажыгъ, ыушэ-тыхэрэм фэдэу ыпашъхэ исхэм зырызэу анэгъу кІаплгъэзэ, кыІуагъ:

— ЕгъашІэм аІоу цыфмэ ахэлъ: хьакІэм пэгъокІых кырагъэблэгъэнэу, пыими пэгъокІых зэхакъутэнэу. Чыплэ кыинэу тызэхфагъэм тызэремызэгъырэр ядгъэшІэнэу, хэгъэу пчъагъэ кышті зышъэ икІыгъэ фашист хьакъу-жъокъухэу мыщ къэсыгъэхэм тапэгъокІыни, ау тэ, нэжъ-Іужъ, бзылфыгъэ, сабый закІэу кызэхэнагъэхэм, дэгъоу уІэшыгъэхэм сыд атшІэн тІлэкІын, сыдкІи тыамал! Ахэм апэдгъэгъокІыгъэхэм Іашэр чІадзи, ашъхэ рахьыжъжыгъэп. Зэо пхьашхэр ашІыхэзэ, кызэкІлэкІуагъэх, акІуачІэ зэкІаутгъоенэу чыплэхэр пытэу аубытыгъэх. СшІэрэп шъоу зэрэхэплэагъэр, ау тидзэкІолхэу къушъхэм чІэхьажыштыгъэхэм гугъапІэ зымыІэ, зыгу кІодыгъэ плышъо сэ сшъхьэкІэ атесштагъэп. Ящыхэ зытелъыжъэу лъэбэкъу зэрэдзырэм, гушхуагъэ хэлъэу нэплэгъу зэрэшлырэм мыррушгъэу къыуаІоштыгъэм фэдагъ: «Зом кызэкІаІуи кыхэкІы. Бэрэ пэмылгъэу кытедгъэзэжыштыгъ. Шъукытаж!»

Аужырэ гушыІэхэр ыгу кыдеІэу кызэриІуагъэм нахъ хэмылгъэу, ІэутІэ ышІи, Джанхьот кызыштыгъэджыкІыгъ.

— А псэури тэрэз, Джанхьот, ау нэмыщмэ щыгъу-пастэ... — кызфигъэфедэ шІоигъуагъ зэпыугъор лыжъ жэкІэфым, ау гушыІэ ныкьо къалор зыдэжъ кыкІуагъэхэм кызэпиутыгъ:

— Щыгъу-паста ахэм апэгъохын фаер, умышІэмэ, тыхъэжъ чэу къогъум къиушІы хьэрэр ары нахъ, — кыпыхи, Джанхьот итІысыпІэ зытыригъэпытыхьажыгъ.

Зи амыІоу тІэкІурэ зыщэсыхэ нэужым, бэщышъхэ Іонтлагъэр зылыгъ лыжъ жэкІэфым, иджабгъукІэ шысыгъэм игъусэ къеухыижы фэдэу, кыригъэжъагъ:

— Мыщ къемыгъэІуагъэм узэгупшысэн горэ хэмылгъэу щытгэп, Джанхьот. Чэухэр аІышІлэхэу, цыраур чІыгум хагукІэу къуаджэм кыдэхьашт нэмыщхэр зыми еблэштхэп. ЗыгъэшІэщтыр зыгъэшІэгъэхэ тэш фэдэ нэжъ-Іужъхэр сэ сшІоІофхэп, бзылфыгъэхэмрэ сабыІхэмрэ арых нахъ...

— Хэгъэгур зэрэхъоу тыхъун, ау щыгъу-пастэ — Алахъэм ар

хьадэІус афарегъэшІ! — фашистмэ апэдгъохыгъэу цыф ыльэгъунэп. — Умыуцумэ, къиуцукІу ІокІэ зэралоу, ахэм ятетыгъо кІыхэ хъунэп. Дунаир зыштэнэу а зыгу кыкІыгъэхэм лажэ афыштыгъэу кычІлэкІын.

Джанхьот зи къенэкъокъугъэп, кыуухэсыгъэр псэуи хъункІэ зэдашти, ктэбарэу шыІэр агурагъэІонэу лыжъмэ хьэблэ-хьаблэу къуаджэм зыхагошагъ...

Мэфэ заулэ тешІагъэу мэзым пэлут бгыпэм ышъхьагъ сэгэпш

ТЕКІОНЫГЪЭМ

натрыф Іэбжыб заулэ ритагъуи, пчъэм зыфигъэзагъэр.

— Ал, хъунэп сищысыкІэ, чэт тІэкІур угъоижыгъэн фае, — кыгъотыгъ нъю мыгупсэфым шагум зыфикІын ушъхьагъу, чэт гъэтІысыжыгъо хъункІэ джыри сыхьат заулэ шылагъ нахъ мышІэми.

— Щыс адэ ушэсышъгъумэ, о уичэтхэр нахъ ахэкІодыкІынхэп. Хъауми мо хъанэгъу зІлэхэм уаІуплэным арэу удэгъужагъу? — кышыгъумыгъугъ Джанхьот ыгу зэрэпэрэм кыхэкІэу

хо кыштілэтыгъ. Чэмахьор ары псэуи апэу ар зыльэгъугъэр. Уахъгэр пчыхъэшъхьапэм фэкІуагъэти, хъурыхьукІэ ыгъэхъухэзэ чэмхэр хэгъуашъхьэм ащ кыІуигъэзыхьажыгъагъэх. Зэ зыфихьын ымышІэу ыІэгъу ынатІэ пэлуйлхьыи плыагъэ: «Жыы-хьарзэн фае!» — псынклэу ыгу кыхьагъ, ау зыкІэдэІукІым ыкІи гуфаллгъэу зэплгъэм, зэрэхэукъуагъэр кыгурыІуагъ. Гъогур афимыкьоу, Іухьыжыгъо зыфимыфэгъэхэ лэжыгъэр аулгъэгъуэ, нэмыщ танкхэр, машинэхэр, мотоциклэхэр еІлупшыгъэу кызэрэфыштыгъэх. Мыщ дэжым чэмахьом ынэхэм тыгъэр къащыушІункыгъ, ыльэкІаплэхэр кІэмыкІхэу лъэгонджэ къэуфаІэм кышымэхагъэх. ИцІыкІугъом ыІитІу зэкІишэу зыкызыригъэгъэрэгъокІыкІэ, ушъорэкІыз чыгур кызэречэкІыштыгъэм фэд: зы лъэбэкъу ричын ыльэкІырэп. Зэхэмыфэным пае зыкІыгъэкъогъэ бэщыр зыІэкІэзым, лъати чыжъэкІэ ыпэ фагъэ. Ар кызІэкІыгъэхьажынынэу лъэтхэо пІонэу, зыкышІлэжыи псынклэу кІитхьугъ.

— Нэмыщхэр, нэмыщхэр къэкІох! — ыІозэ хэгъуашъхэр зэринэкІи, икІыхь-икІыхьэу къуаджэр зэпызычырэ урамым тыриушъокъуагъэу ар чъэщтыгъэ. Шагум дэтэу ар зэхэзыхьэрэр унэм илэзджыштыгъ кыо макъэр зыфихьын ымышІэу, пчъэр кыІузыхьыштыгъэм ктэбарыр зэрэзыхьэу псынклэу тыригъэзэжыштыгъ. ЗэкІэм, ошх къешхьыным ыпэкІэ бжъэщыр бжъэматэм зэрэкІужъэу, зы цыфпысэ дэмысыжыым фэдэу къуаджэм зызэкІоциушъэфагъ...

Танк щэрэхъэм ягъучІ зэрэш макъэ зэпыуи, сэгэ коренэу ахэм къалэтыгъэр зетІысэхыжъ нэужыр ары ныІэп Нэшъукъохэм яныо тэбэжыем

кІапсэ зыщигъэщыштыгъэ пІэ-кІорыгум.

ЕІланэ кІапсэ цыпэр зылыгъыкьом ыкьожъэу хьакушъхьэм тесым зыфигъэзагъэу «къэмыгъэланл, сишъау, къэмыгъэланл — джы зэкІэри пытэн фае», — ыІозэ кІапсэу ыгъэщырэр ыІэгъу шыщ ышІы шІоигъом фэдэу ыІэдэкъитІу ачІифызэщтыгъ.

Хьаджэт — Нэшъукъомэ яныо джары зэрэджэщтыгъэхэр — пчъэкъопсым зыщелэным лъэмакъэ горэ ытхьакІумэ кыридагъ, къэштэуІуи зы лъэбэкъукІэ кызэкІлэкІуагъ. ІэпыІэгъукІэ ежэу кызыфызэплэ-кІыгъэ лыжъыр рэхьат зэкІо-цылгъэу зельэгъум, гу кызІэ-пишІыхьажыи, пчъэІум кыІу-хьагъэми зэхихьынэу, ымакъэ Іэтыгъэу кыІуагъ:

— Ашъу, сиуз ахъ мо нэмыщыжъхэм. Зызыщыбдзыерэр арэп кыпщыштгэщтыр, узыжэхьэрэрэр ары нахъ. — ЕІункіи пчъэр зыІуехым, ягъунэгъу шъузыр нэку-нэпсэу ыпашъхэ кытэджагъ.

— Ора сэІо, Чэбэхъан? КъакІо, къакІо, кыхь. Таушгъу мы бэлахьышхом зыкыыхэб-дзэшъугъа.

— Сфэхъу гушэу зыкыыхэ-сыдзагъа, нэмыщыжъхэм сыкырафыжъагъ нахъ, — ктэ-хьаусыхагъ гъунэгъу шъузыр тхылышІлэ шхьонтІэ пІлэмые ІукІыхьэр кы-кыкІ ригъалоу ыІэгъу кІищыІлэзэ. — «Давай индук, кушай хочъ», аІо. Ешхэ-ешъо ашІыштыба, хьадэІус зыфашыжынынхэм!

КІапсэ цыпэр ыІлупшІи, Джанхьот ктээдджыгъ, «ТІыс, Чэбэхъан» кыригъэкІэу, пІэкІорым Іапэ фишІыгъ. ТезэкІухьэрэм фэдэу, мытхыпхъэу шъхьангъушчэм екІолагъ, пэлухьор Іуишъэи, дунаим хэлплагъ. Акэ-цэ чыгъхэм ачІэгъ чІэт танкым-рэ ащ ыльапсэ шышыпэрэ чэт-

ИЯ 68-рэ илъэс ипэгъоки

хэмрэ лыжым инэплэгъу кыубытыгъэх. «Танкымрэ чэтхэмрэ... сыду ахэр зэпчыжъэха! Сыд, пшгыш, ахэр зэфзыхыгъэштхэр?» — Джанхот ынитлу ыуцырэгъу. Гугъэузыгъ ылъэгъугъэр мыщ дэжым: гъучыр коц нэпсклэ гыштыгъэ. — Танк шэрэхым дэутлэрэхэгъэ коцым кыххэтэкъурэ лэжыгъацэр нэпсэу сапэм кыхафэшттыгъ.

Нэшукъомэ ялжыгъ ынэ клэотыхажыгъ, зы чыплэ итэу тлэкълурэ лъэубаб-лъэуба-

клэпщыр кыритыштыгъ. «Ма шхы, сицлык, о ар пстэуми анахь уифэшъуаш», — кырилоштыгъ, ышххэ Из кышцифэзэ. Джащ кыххэкълэу клалэм Хыс зэрэралорэм нахь мымаклэу, гъэшлуабзэ фэдэу зэкълэлырыс унэгъуитлур «клэпщышхыцлыкылэ» еджэшттыгъэх. Ары ным ылаугъэри зытырилухъагъэр.

— Лъэшэу шъо шъуиклэпц сегъэгумэклы! — кызыпхырыугъ Хысэ, хъакушхъэм къепклэхи, псынклэу унэм илъэтыгъ.

клэтыплъэзэ, ыныбэ елжымэ щхызэ, ыштэ икыгъэм фэдэу нэмыщыр куоштыгъ: «Шнель, шнель!»

***

Джанхот зерилаугъэу кычлэкылгъ: нэмыщмэ ятетыгъо кыххэ хъугъэп. Сталинград кызэрадзыхъагъэмрэ Темыр Кавказыр зэраштагъэмрэ бэрэ рыкъэинхэ ахэм алъэкылгъэп. Кызэкълэклоным итхамыклагъо зэхэзышлэгъэ Советскэ Дзем, пытэу зы чыплэ зыритлагъ, кълучлэу илэр зэкълэ зкълэуагъэ,

заратакъоштыгъ, мотоциклэхэм затырадзэшттыгъ. Куо-хъау макъэу ахэм ашхъагъ итыр зы нэгъэуплэлэгъуклэ зэпагъэуштыгъ кызыкыозыгъэр амышлэу лъхъанчэу блэбыкылыштыгъэ самолетхэм. Псынклэу зызэрэблырагъэхыштыгъэм нэмыкълэ хэмылгъэу, жогъо кьопитф сурэтэу атэмэ члэгъхэм атетхэм ерагъэу гу атыпгъэшттыгъ. Зыблэбыкылыгъэхэм такыкыи 10 — 15 нахь темышлагъэу, шхъаныгъуапчэхэм ахэлъ апчхэр кьэкълэззыштыгъэх. Афэмыхъоу Краснодар кьэзыбгыни, зышххэ езыхыжыжыгъэ фашистыдзэхэм ахэм хьалэч ахагъахъэшттыгъ: бомбэхэр атыраунаклэхэти, джыри зыкыаушгъэнэу Мыекъопэ лъэныкыо зырагъэхыштыгъ.

Якыдэхъаклэ фэд нэмыщхэм кълэаджэм ядэкълэжыкылагъэр: кьаклохэ зэхъум зи зэрэпэмыгъокыгъэу, зыми ыгъэкълотэжыгъэхэп. Нэлэтрэ бгыбзэрэ акыбэу ахэм клатхъужыгъ. Кълэаджэр кызабгынагъэр тлэкълэу шлагъэу зы нэмыщ офицеррэ солдатрэ шыоу Чэбэхъан дэжэ кылухъажыгъэх. Пури шлоу ешъуагъэхэти, шым зэрэтеххэу шэо-пллоштыгъэх, алэпэ дашызэ зы орэд гори кълэоштыгъ.

Кълэаджэм дэт чэт-тхъачэтхэр хъазырэу аухыгъэхэти, псырыкълэу зэпачыти, кълэуыр гъунэгъум ахэр клэоштыгъэх, кьазхэр, псычэтхэр кырахынхэу. Шагур кызырабгынагъэм лыпыштэу, кълэлапчхэр фишлыжыи, «алахъэм хы дыджым шъурегъахъ» акълэлыжыгъэ, Чэбэхъан нэмыщмэ ябгыгъ, ылэблыгу зэкълэтыхыи, акълэтыплэу уцужыгъэх. Ешъорыкыакуштитлоу кылухъажыгъэхэм ар зыкыи афэгумэклыгъэп. Шагум ялоф зэрэдэмылыжыкыи аригъашлэмэ шлоигъоу кълэлапчхэм нахь зылуигъэпытыгъагъ.

— Прочь, старушка, энто надо приготавливай! — кытехъуплагъ нэмыщ офицеры Чэбэхъан, солдатым ылыгъ кьазхэм лэлэ афишлы, шым елъэдэкъаозэ.

— Хъадълэс шъуфарегъэшл», — зэкълэклаугъэп Чэбэхъан, етланэ ягъусэхэм зэрэклэжыкыгъэр агуригъэлонэу, гъогумклэ ылэ ышхэизэ урысыбзэкълэ арилаугъ.

— Танк, машин, солдат — все уже тикай. Хъадырыхэ гъогу техъажыгъэх, — адыгабзэкълэ пигъэхъожыгъ.

— Что?! — ацэ зэтенагъэм фэдэу, джащ фэшхъаф нэмыщмэ кълэон алъэкылгъэп. Пуми ашъо пызыгъ, зэшъуагъэр псынклэу акълэжыкыгъ. «Бл!» ригъалоу офицеры кълэигъэ, ыгу кыдэкълэштым тештыхэ плонэу, ылэ ыжэ пълуилъхъагъ, шым текъыхыгъэ солдатым текуагъ. Джащ лыпыгъэу кьазитлур кълэбьбэтагъ, зэрэгъэкълыххэзэ, атамэхэр чышхъашыгъом тыраубгъуагъэх. Нэмыщми, шыхэм ахаохи, клатхъужыгъ.

Чэбэхъан нэмыщмэ джыри тлэкълурэ акълэтыплъэжыи, кьаз лъэхъагъэхэу ыпашхъэ исхэм яклэлагъ: «Хэтми зиём ыгъотыжыныи. Мыхъуми хъубгэ атекълэжыи». Алъакъо ытлати, чэтэщым ахэр ридзагъэх. Етланэ

унэм ихыи, шкълун кырихыгъ. «Тэры гушхы хъатэ кытфагъэнагъ пшлошлэ мо хъэхэм», — ыгукълэ зэриложыгъ. «Цип, цип», — ылуи джагъэ, илофхэми ауж ихъажыгъ.

Джащ фэдызым Хысэ цыкълэу унэ шхъаныгъуапчхэм кыплыштыгъ. Кыкылымэ шлоигъоу бэрэ хыжыкыплыжыгъэ, ау ятэжэ кыфигъэпытагъэм шлоклэ ыдагъэп. Сыгу-сыбгъэ алозэ клэзылэжыгъэ нэмыщхэм фэжэу макъэу кълэлыгъэр кълэмылужэ зэхъум ары нылэп унэм икыи фитэу клалэм лизын зыратыгъэр. Кълэлапчхъажыер луиубгъуки, гъогум псынклэу телъэдагъ. Зытлушэ зэшъуим хъаблашхъэм хэс клалэхэр урамим кытэзэрэпэкъуагъэх. Пхъэм хэшлыкыгъэу шхончхэр, сэшхохэр, шхон клэкълэр, кълэмэхэр ахэм алыгъыгъэх. «Шнель! Шнель!» — акълэтыкуоштыгъ апэ ит Хысэ цыкълэу шыуитлоу зышххэу лузыхыжыкыхэрэм, джар ылозэ нэмыщ солдатыр кызырэдэхъашхыгъагъэм гухъэ-гужыгъэу фашистмэ афыригъэшлыгъэр кызэкълэжыгъэу. А гушхылэм «шлэх», «псынклэ», «елбэт» кызырэкълэжыгъэр шхъа-клэклэ, тхъамыклагъоклэ джащ кышхыгъэжыгъэу зэрэкълэаджэу зэлъашлэгъагъэ.

Ежэ кыдырагъаштэу «Шнель! Шнель!» алозэ клалэхэр зэрэкуохэрэр шыуитлэмэ зэрэзхэмыхырэ Хысэ зельэгъум, ылэ кылыгъэти, унашъо ышлыгъ: «Шъууу!» Исэххо чълэм чыси, ылэхъомбиллэ ыжэ дилъхыи, ылъэкълэ кызырихыгъэу шъуи фэжыгъ. Кыдырагъаштэу шъуиклэ зышлэхэрэр ащ кыпоуцагъэх. Дэгу умыхыгъэмэ, ар зэхэмыхын умылкъылыгъэу шытыгъ.

Кълэпклэлышхыуиэхэзэ укълэ-гъэкълотэжыкыным нахь шхъа-клэ зэрэщымылэр нэмыщхэми ашлэу кычлэкылэ, шъуй макъэр зэпымыухэ зэхъум, кызытэуцохи, зэ кытырагъэзагъ, ау тыклэдыгъэш, тыклэдыгъэ е уыздэмы-кълэжыштым ушчымыу кырагъэкълэжыгъэштым, шымэ кълэмыщымклэ ахаохи, зышххэ езыхыжыжыгъэхэм акълэжыкыны-хэу илъыгъэх.

Тлэкълэу шлэ кълэс клалэхэр нахыбэ хъуштыгъэх, амакълэ нахь зыкылыгъэшттыгъ. Кълэлапчхэ блыпкыым тегъэклагъэу ахэм алъыплъэшттыгъэ Нэшукъомэ яныо хэштэтыкыи, пълупхэмклэ ынэхэм акълэжыкылыгъэхэзэ, мырруштэу кылыгъэх.

— Мош фэлэ сабыххэр кьыз-клэхъухэрэу цыфхэм сатеклон ылуи, мыщ кълэлаугъэр хэделыхъагъ...

А гушхылэхэр зызэххым, фэмыщылэу инысэ кышчытагъ, «Гошнан» ылуи, ныом ыбгъэ зыклэдагъ.

— Умыгъ, делэ цыкълэу, умыгъ. Угъын фая джы, угушлон фае нахь. Ерагъэу зышхы-лэзэ инысэ ышхъашыгъэ Из шифэшттыгъ. — Мары плъэгъун клэлэри (ыкълэу зом кълэтыр ары ауштэу заджэшттыгъэр) кълэжыкыи, Хысэ цыкълэуи гушлоу пэгъычын.

— Умыгъ олау сэлэ, ныу. Умыгъы хъуна — гушлуагъоми нэпс лэхь ил ылаугъ унэ натлэм дэжэ шыт Джанхот. Нэку-нэпс зэрэхъугъэр арымыгъэлэгъу шлоигъоу ышххэ дыригъэхэкли.

Зэрэжэзэгъагоу

зызэкълэтаджэм...

лотэжъ

би, ынэплэгъэу ашлуигъэбылызэ унэм икыгъ.

— Ал, башэрэ сышчысэгъ, — кълэгулагъ Чэбэхъан, лыжым псынклэу унэм зызэрэридзыгъэм зыгорэ зэрэхэлтым гу лытагъэу. — Тшлэрэр тэшлэжымэ дэгъуба, тшххэ унэзагъэм фэд. Оры, сицлык, сэ силъэгъуныр. Тылэ шылэхэми, тхъачэтхэр кысфэфыжыкыи. А слъэгъухэрэм кълэпшхыи кълэлыжыкыи, ау сэ зэгорэм узгъэшлэжыкыи.

— Сыклонэп нэмыщыжымэ ашхыштым пай, — кыпиупкыгъ Хысэ цыкълэу, хъакушхъэ цакълэм итлэумклэ зыхыгъанэзэ, умышлэмэ ащ кырихыкыи, хынэу зыгорэм зегъэхъазыры плонэу.

— Сэ сыфае гушэу ясэты пшлошлэ, нынэ, ямытыми, а слъэгъухэрэм птырахыштыш ары нахь, — хэштэтыкыгъ гъунэгъу шъузыр. — Кло сэ кълэс-фыжыкыи, Тхъэм кыстырилъхъагъ.

Чэбэхъан унэм зэриклэжыкыгъэм лыпыгъэу, клэлэцыкълэу те-зэрэгъэбэнэгъэх: янэжыи, гу-утлэпчхэр кылуи хыи пшэрыхъаплэм кыххэгъэ яни. Фэмыфи, мыукыи, кълэрабгыи — зи кыфагъэнагъэп, ау янэ кырилуагъэр ары хъаку машлон кыс-тыгъэм фэдэу, псынклэу кызы-щызыфыгъэр: «Клэпщым шхъу кълэар уилэп!»

Пхъу закълор зылэххэс гъунэгъу ныом ичэм, е шкълэу ащ клэсыр кълэмыкълэжыгъэхэу, е итхъачэтхэр кълэтхэу Хысэ цыкълэу чэщым чыештыгъэп. Клалэм зи кызытыригъанэшттыгъэп: ежххэм яехэм зэрапымылэныу, Чэбэхъан ибылымхэмрэ итхъачэтхэмрэ афэгумэ-кыштыгъ. Ныори клэлэцыкълэу кыфэхъалэлыгъ: лэшлу-лушлу-хэр бэрэ фищэфыштыгъэх, тхъачэт зышлуибыкълэ яунагъо ис пэпчэ илы лэхь хэлъгъу шыпс зэрафыхырэ римыгъэкълэу, Хысэ цыкълэу ядэжэ ышхэти,

Нэрэ-лэрэ азыфагу гъунэгъу шъузым клэхыи ыпэ зыридзагъ: «Гъэзэжэ, Чэбэхъан, сэ кълэс-фыжыштыгъ! Ешхэ-ешхэм дэгълэ-штыгъэхэу кычлэкылэи, ныор ядэжэ зылохъажыкыи, чыи-шххэр кырихыгъэу нэмыщ сол-датыр кытехъупкылагъ:

— Где индук, кушайт надо!

— Вот мальчик, — гугъу-емыллэу лъэбэкълэу зыдзы-штыгъэ клалэм лэлэ фишлыгъ Чэбэхъан. — Сейчас будет при-гоняй.

Лумышлыкълэу нэмыщым зыгорэхэр кыпчхы фежыагъ. «Шнель, шнель» — джары нылэп солдатым кызытыри-тэкълэу гушхылэхэм ашхыгъэу Хысэ цыкълэу кыубытын ылъэ-кыгъэр. «Ишинелыжыкълэ сишэ-фын ыгу хэлъба!» — клалэм ыгукълэ зэриложыгъэ, тхъачэтхэм зэралыклорэм пае шинелы кырихыкыи клэгъэгъушлоу кыгурылаугъэти. Еджаплэм кло зыххыкълэ удыкълэ заджэхэрэ ныор ыпэ кызыфэкълэ зэришлыштыгъэм фэдэу, ылэ джабгъу гъон-чэдж джыбэм рилъхыи, лэлэ зэралыклорэм гурытымрэ азы-фагу лэхъомбэшхор дигъэшттыгъ, ыл зэрэузырэр кызыхыригъашлэу лэжым пытэу зэкълэжыагъэ. «Уишинелыжэ сэ сыкы-фэнагъэп!» Нэмыщым ылаугъэм ыгъэгъубжыгъэу, джыри нахь макълэу ащ лъэбэкълэу ыдзы-штыгъэх. Джащклэ кыгъэлэгъонэу фэягъ ар пшэфын зэрэ-мылэжыкыштыр.

Клэлэцыкълэу кызырегуаорэр кызыгурылом, ятлонэрэу «шнель, шнель!» ылуи техъупкылагъ, ау ащи хъатэ кызырихыкыи зельэгъум, шхонч клэкълэу кызы-кълэуиупхыти, ышхъагъклэ шэ-заулэ шыригъэкылгъ. Кълэжы-гъэр амышлэу, куо-хъау макълэ-хэр хъаблэм кышхыдзэрэгъэ-огагъэх, Хысэ цыкълэуи псынклэу кызылэплэкълэи, ылъахъохэр лэпыклэу ечъэжыагъ.

Кълэжыгъэу клэлэцыкълэу

лэшклэ дэгъоу зызытыригъэпсы-хъагъ. 1942-рэ илъэсым ишэ-клогъу мазэ тидзэхэм Сталин-град контрнаступление шыра-гъэжыагъ. Мэзэ заулэм кыи-клогълэу зэо пхъашэу ахэм ашлы-гъэм зэкълэ советскэ цыфхэр, зыгу шлу илэ цыфлэпкыи бэшлагъэу жэжэшттыгъэхэр кы-дахыгъ: зышхэ икыгъэ фюре-рыр лъэшэу зышыгуыштыгъэ хышыпкылыгъэ дивизие пчъа-гъэхэу мыщ шызырэгъуи-гъа-гъэхэм, ядзэшхэу Паулос апэ зэ-ритэу, лэшэр чладзи зыкыатыгъ. Дунаим гупсэфэу жыи кышхэ-жыгъ. 1941-рэ илъэсым Мос-ква зи кызырашхыдэмыхъугъэр лыгъу-лыстым зэрэтыралъхэ-штыгъэр ашхыгушхыжыгъэу, джыри кымафэр луытышлэ ашлыштыгъэми, фашистхэм ялоф кызыкыимыкыи кълэ-гурылоштыгъ пстэуми: ахэм акълэчлэ итыгъэ ригъэзы-хы-гъагъ.

Гъатхэу зышыгуыштыгъэхэми зи кыафыхыгъэп: зэкълэ фронтим тидзэмэ нэмыщхэр цызыэкълэфэхэу рагъэжыагъ. «Кълэбар мылу шылэп» зэралоу, гъогушхыгъэ апэлудзыгъэ кьоджэ цыкълэу сыдзу шытми ду-наим кышхыгъухэрэм ашхы-гуауэз хъуштыгъэ.

Ау ежэ фашистхэм язекълэ-гъэпсыклэ ары ялоф зэрэмыхъа-тэр пстэуми анахь дэгъоу кълэ-озыгъашлэшттыгъэр. Нахыпэрэ бгъэтлагъэр джы ахэлъыжы-гъэп. Гумэкълыхо горэм кыи-зэрэрифэкълыхэрэр пшлэнэу, кырачхыкыи кышхыгъэ, алу-мышлыкълэу кълэжэдэжыгъэр псалэм «шнель» зыфилорэ гушхылэр нахыбэрэ кыхъафэ-штыгъ.

Гъэмафэм кълэаджэр заштэм, сад члэгъхэм ашхыгъэгъэ мэшэ лукыхъэхэм адэтыгъэ ми-нометхэмрэ пулеметхэмрэ гузэжыгъэу кълэжыгъэзэшэ транспортым рагъэкълэжы-штыгъэх, гулэнклэ машинэмэ

Быбатэ, тибыракъ, тимэфэклI гъэдахэ

Тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» зичэзыу зэхэсыгъохэр илагъэх. Адыгэ быракъым и Мафэ мэлылфэгъу мазэм и 25-м Мыекъуапэ зэрэщыхагъэунэфыкыштым, Сирием кыкылыжырэ тильэпкъэгъухэм Iэпылэгъу зерафэхъухэрэм, нэмыкхэм атегуцылагъэх.

ужыжыным фэшI амалэу илэхэм къазэрэ-хахьорэр тинэрылгъэу. ТимэфэклI республикэм ис лъэпкъхэри хэлэжъэщтых, тигушъуагъо къыддагъоштыт.

Адыгэ быракъым имэфэклI хабзэм икыулыкъушIэхэри хэлэжъэщтых. АР-м лъэпкъ IофхэмклI, IэклIб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмклI ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклI и Комитет итхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэр мэфэ-кым зызэриушъомбгъурэм, лъэпкъхэр зэрээфышхэрэм, Сирием кыкылыжыгъэ тильэпкъэгъухэу Адыгеим исхэм ящылакIэ тыщигъэзогагъ.

Къэзыгъэзэжыгъэр нэбгырэ 500-м нахыб, хэкум кынэжыгъэр 461-рэ. Студентхэр 62-рэ мэхъух. Тикъуаджэхэм адэсынхэу фаехэм Iэпылэгъоу аратырэр зэрэлагъэклау-тэрэм Адыгэ Хасэм шытегушылагъэх.

Сирием щырэхъатэп

СтIашъу Зухеррэ Нажэ Мунзиррэ Сирием кызыкылыжыгъэр бэшагъэ. Тиреспубликэ рэхъат шагъотыгъ. СтIашъу Зухер, мэфэ заулэклI узэклIэбэжымэ, Сирием шылагъ. Тильэпкъэгъухэр кыныгъоу зыхэтхэр, хэкум къэкложы зышIоигъохэр бэ зэрэхъухэрэр, ау

ящыкIэгъэ тхылтхэм ягъэхъабырын, зэхэщэн Iофыгъохэр зэшъуахынхэ зэрамылгъэклI-рэр, нэмыкхэри къыIогагъэх. Заом тильэпкъэгъухэри хэклаудэх. Къэкложыжынхэм пае гъогур нахэ Iухыгъэу зыщэтым тильэпкъэгъоу Сирием исхэм янеушырэ мафэ къырыкIоштым икыоу фэгумэкIыгъэхэп, хэгъэгум бырысрэу къытаджэхэрэр къалымы-Iэсыштыгъэу кызышыгъуэгъэхэр мымакIэу къахэкIыгъэх. Гум лъэшэу къеорэри Сирием Адыгэ Хасэ ипащэхэу а лъэхъаным цытыгъэхэм еплыкIэ тэрэз зэрамылагъэр, цыф кызырыкIохэр агъэплэхъухэу кызызэрэхэкIыштыгъэр ары. Адыгэ Республикэм исхэр акIэупчIэштыгъэх, ау джэуапэу къаратыжыштыгъэмрэ непэ ящылакIэ изыте-тымрэ зэпэчыжэх.

Адыгэ Хасэм игъэцэклIэкуп изэхэсыгъо къышалауагъ адыгэ быракъышхо къалэм ипчэгъу зэрэщалэтыштыр, хэбзэ шапхэклI тибыракъ аштэным зилахышIу хэзышIыхагъэхэр къызэрэрагъэблэгъэштхэр, адыгэ джэгушхо зэрэзэхэщтыр.

Адыгэ Хасэм изэлулэ нэмыкI Iофыгъохэри къышалагъэх.

Сурэтым итыр: **адыгэ быракъым и Мафэ изэхэщэклIо куп изэхэсыгъомэ ащыш.**

ЛЪЭПҚЪ ШІЭЖЫМРЭ ТИЗІУКІЭГЪУХЭМРЭ

Абу-Даби тибыракъ щашIэ

Хъурмэ зэшъпхъухэу Сулыетрэ Нэфсэтрэ Зэхэт Араб Эмиратхэм (ОАЭ-м) шылагъэх. Хэкум къызагъэзэжым лъэпкъ шIэжэ къэбарэу къытфалотагъэр адыгэ быракъым и Мафэ ехъулэу тигъэзет къыщыхэтыутыныр нахышIулэ тлъытагъэ.

— Лъэпкъ шIэжым ехы-лэгъэ зэлукIэгъухэр шъу-лагъэхэу Сулыет къысфIотагъ. Нэфсэт, ащ фэдэ зэхэхэхэр оркIэ сьд фэдэхэу гум кынэжыгъэхэ?

— ЕгъашIи сшыгъушпшэ-жыштытхэп. Тышпшэрыхъагъ, адыгэ шыпсыр, пIастэр, нэмыкI лъэпкъ шхыныгъохэр Iанэм къытедгъэуцагъэх. Тишэн-хабзэхэм къа-кIэупчIэхэу зыфежэхэм, адыгэ-хэр нахышIоу ядгъэшлагъэх.

— Сурэтхэм сяплъыш, сэгъушIо. Адыгэ шъуашэр пщыгъэу нэгум укы-кIэуцо.

Нэфсэт мэхъы. Нэплэгъу да-хэклI кызыгурегъало адыгэ шъуашэм зэрэрыгушхорэр.

— Иорданием, Сирием, США-м, Адыгеим къарыкIы-гъэхэ пшгашгъэхэр зэгъусэхэу Абу-Даби иурам хэхыгъэхэм къарыкIуагъэх. Тильэпкъ шъуашэхэр зэкIэми ащыгъэу талэгъу-штыгъ. Шъыпкъэр къэсэIо: ты-зышIошIыжынын тлъэкIынэу чIы-пIэ титыгъ, ау «зытшIытэжы-штыгъэп».

— Нэфсэт, Сулыет, сэ шъуэрэсшIэрэмклIэ, джэ-нэ дэхабэ шъуил, маша-лахь. Пчыхъэзэхэхэм шъуагъэблагъэмэ джанэу зыщышъульэщтыр сьдэуштыгъэу кыхэхъухы-штыгъа?

— Тэрэз, джэнэ дэхабэ тиI. Апэ тыналэ зытетыдзэщтыгъэр адыгэ шъуашэр ары. Тигуапэ адыгэ шъуашэм, адыгэ быракъым ямафэхэр тиреспубликэ имызакъоу, дунаим зэрэщагъэ-мэфэклIхэрэр.

— Модэм диштэу зышъу-фэлэнын шъуикIасэба?

— Модэм зызэблэхэу, адыгэ шъуашэм идэхэгъэ хэхъо, купкIэу иIэр къэнэжы. Адыгэ шъуашэр сьд фэдэ лъэхъанэ зыщыплъа-гъэми, къыокIуштыт. Шъуашэм диштэу узеклон зэрэфаер дэгъоу кыдгъурэло.

— Адыгэ быракъым и Ма-фэ сьда къешъуIолIэнэу шъузыфаер?

— IэклIб хэгъэгъу тышIэу адыгэ быракъым тырыгушхо-штыгъ. МэфэклIым типшгъэшгъэ-гъухэр, тилахылыхэр дэгъуIэх.

— Лъэпкъым изыкIыныгъэ зыгъэпытэгъэ адыгэ бы-ракъым и Мафэ шъухэ-лэжъэнэу шъукъетэгъэ-благъэ.

— Тхъауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: **Зэхэт Араб Эмиратхэм ащыкIогъэ зэхэхэм адыгэ быракъыр Хъурмэ зэшъпхъухэм къышгъэлабгъо.**

НэклIубгъор зыгъэхъабырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ
Республикэм лъэпкъ
IофхэмклIэ, IэклIб
къэралхэм ащыпсэ-
урэ тильэпкъэгъухэм
адырIэ зэпхыны-
гъэхэмклIэ ыкли къэ-
бар жъугъэм иамал-
хэмклIэ и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр
МЭШЛІЭКЪО
Сайд

Редактор шъхьалэм
игуадзэр —
пшгъэдэклIыж
зыхырэ
секретарыр
ХЪУРМЭ
Хъусен

Редакциер
зыдэщыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр —
пшгъэдэклIыж зыхырэ
секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмклIэ,
телерадиокъэтын-
хэмклIэ ыкли зэлы-
IэсыклIэ амалхэмклIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыпIэ гъэлоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Гъэзетым кыхи-
утыхэрэм мышъып-
къагъэу къаха-
фэхэрэмклIэ къэзы-
тхыгъэхэм пшгъэ-
дэклIыж ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажэхэрэм-
рэ яеплъыкIэ зете-
мыфэн ылэкIыштыт.
Гъэзетеджэхэм къыт-
фагъэхырэ тхыгъэ-
хэр зэхэтфыхэрэп
ыкли къэзытхыгъэ-
хэм аIэклIдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4010
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1134

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу
шыт уахтэр
Сыхатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахтэр
Сыхатыр 18.00

Хъурмэ Хъазрэт ыпхъоу Су-
лыет апшгъэрэ еджапIэр Красно-
дар къыщиухыгъ, исэнэхъаткIэ
экономист. Нэфсэт Адыгэ къэ-
ралыгъо университетым юрист
сэнэхъатыр щызэригъэгъотыгъ.
ИшIэныгъэ хигъахъо шIоигъоу
Зэхэт Араб Эмиратхэм кIуагъэ,
университетым иаспирантурэ
чIэхъагъ.

— Сиеджэгъу уахтэ шIулэ
сыгу къэкIыжы, — къеIуатэ
Нэфсэт. — Культурэм, искусств-
вэм афэгъэхыгъэ мэфэклIхэм

тахэлажэщтыгъ. Сяни, сшы-
пхъоу Сулыети сигъусэхэу цыф
гъэшIэгъонхэм салукIэщтыгъ.

— Адыгэ Республикэм
шъуэрэщыщыр ашIэ-
щтыгъа?

— Иорданием, Испанием,
Англием, Кувейт, Францием,
США-м, нэмыкIхэм къарыкIы-
гъэхэм талукIагъ, нэIуасэ тафэ-
хъугъ, пчыхъэзэхэхэм, Дунэе
кинофестивальхэм тахэлажыгъ,
спорт зэнэкъокъухэм тяплыгъ.